

การสะสมทุนของเครือธุรกิจครอบครัว
และความขัดแย้งในการพัฒนาอุตสาหกรรม
ภาคตะวันออก: กรณีศึกษา บริษัท ทีพีไอ จำกัด (มหาชน)
Capital Accumulation of a Family Business Group
and the Conflict
in the Eastern Industrial Development: A Case Study of
TPI Public Company Limited.

ศรายุทธ สรีระพร (Sarayut Sareeraporn)¹

สุธี ประศาสน์เศรษฐ (Suthy Prasartset)²

¹นิสิตหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ
Candidate, Doctor of Political Science Program in Political Economy and Governance.

²อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์, รศ.ดร. ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Assoc.Prof.Dr., Department of Public Administration,
Faculty political science and law, Burapha University

E-mail: sarayut.s@irpc.co.th

Received: 11 September 2018

Revised: 6 December 2018

Accepted: 11 January 2019

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการ การสะสมทุนของธุรกิจครอบครัว ความขัดแย้งและปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในการสะสมทุน รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้ง กรณีศึกษาบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) วิจัยวิทยาในการศึกษาจะใช้วิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ การรวบรวมข้อมูลหลากหลายรูปแบบเชิงประสมประสาน เช่น การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์ การมีส่วนร่วม ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่าในการสะสมทุนครอบครัวตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ แบ่งออกเป็น สามช่วง ช่วงการสะสมทุนของธุรกิจครอบครัว พ.ศ. 2459 – 2502 ช่วงการสะสมทุนโรงงานอุตสาหกรรม พ.ศ. 2503 – 2536 ช่วงการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พ.ศ. 2537 – 2545 โดยเริ่มทำการค้าแบบซื้อและขายไป การบริหารจัดการแบบกงสี ต่อมาได้มีความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มทุนที่มีอำนาจ ได้รับโอกาสช่วยเหลือจากกลุ่มทุนดังกล่าว จึงมีการขยายธุรกิจเพิ่มมากขึ้น โดยอาศัยทุนจากการค้ามาเป็นทุนอุตสาหกรรมและทุนการเงิน ทั้งนี้ ในการขยายทุนอุตสาหกรรมได้กู้เงินมาลงทุนจากทั้งในประเทศและต่างประเทศมาพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ซึ่งเป็นรายแรกของประเทศไทยและใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งอยู่จังหวัดระยอง ในขณะที่มีการขยายกิจการ การก่อสร้างและกระบวนการผลิตทำให้เกิดมลพิษทางเสียง อากาศและน้ำขึ้น ทำให้เกิดความขัดแย้งกับประชาชนในชุมชนรอบโรงงานอุตสาหกรรมทีพีไอ ต่อมาเกิดวิกฤติทางการเงินปี 2540 ในประเทศไทย ทีพีไอต้องเข้าสู่แผนฟื้นฟูและเกิดความขัดแย้งในการแย่งอำนาจการบริหารแผนฟื้นฟูระหว่างกลุ่มทุนข้ามชาติ (เจ้าหนี้) กับเจ้าของกิจการเดิมและกลุ่มทุนรัฐวิสาหกิจ จนสุดท้ายกลุ่มทุนรัฐวิสาหกิจเข้ามาบริหารแผนและยังเกิดความขัดแย้งอีกระหว่างผู้บริหารแผนกับเจ้าของกิจการเดิมและสหภาพแรงงานทีพีไอ มีการฟ้องร้องกันไปมาหลายคดี จนในที่สุดได้เจรจากันตกลงกันได้ ความขัดแย้งต่าง ๆ สิ้นสุดไป ผู้วิจัยพบว่าในการสะสมทุนธุรกิจครอบครัวตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ ที่ประสบผลสำเร็จได้นั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญ เช่น การบริหารจัดการที่เป็นสากลใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และทั่วโลกยอมรับ ต้องบริหารจัดการให้เกิดการหมุนเวียนของทุนให้ครบทั้งสามทุน ประกอบไปด้วยทุนการค้า ทุนการเงิน และทุนอุตสาหกรรม โดยมี Techno structure ผู้เชี่ยวชาญที่มีองค์ความรู้และความสามารถในด้านต่าง ๆ เข้ามาช่วยบริหารจัดการ มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้ที่มีอำนาจเป็นเกราะป้องกันและสนับสนุน ทั้งนี้ต้องมีงบประมาณเพียงพอในการลงทุน โดยกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนอื่น ๆ และในการลงทุนทางโรงงานอุตสาหกรรมนั้นมีผลกระทบในด้านมลพิษชีวอนามัยสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ ส่วนปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นสามารถแก้ปัญหาโดยการเจรจาและแบ่งปันผลประโยชน์ให้เท่าเทียมกันจึงยุติความขัดแย้งได้

คำสำคัญ: การสะสมทุน, ธุรกิจครอบครัว, ความขัดแย้ง, พัฒนาอุตสาหกรรมภาคตะวันออก

Abstract

The aim of this research is to study the development of the capital accumulation in family businesses, the conflict and factors causing conflicts in capital accumulation as well as effects from conflicts. The case study will be focused on TPI Public Company Limited. The methodology used in the research will focus on the historical qualitative research and gathering of information in different concise forms for example research papers, interviews and participation. From the study, it is found that the capital accumulation of the “Laewphairat” family is separated into three phases including; the family business capital accumulation during the period 1916-1959, the industrial capital accumulation in 1960-1993 and the development of petrochemical industry in 1994-2002. Starting off as a buy-sell business and administer as a family management system, the company has continued to have exceptional relationship with powerful investors and have received help and collaboration from the mentioned investors. This allow the firm to expand the business by relying on capital gained from retail to support as industrial and financial funds. In the expansion of the industrial funds, domestic and international loans are used to develop the petrochemical industry. Transforming the firm to being the first and largest in Thailand and the Southeast Asian region. Located in Rayong province, during the expansion of the firm, construction and the production processes have caused pollutions through noise, air and water; creating conflicts with people living in the surrounding areas of the TPI industry estate. With the subsequent financial crises in 1997 in Thailand, TPI needs to enter rehabilitation plan which triggers conflicts between international investors (creditor) and original owner together with state enterprise investors to gain power in managing the rehabilitation plan. The power of managing the plan have fallen on the state enterprise investors, but still causes conflict with the managing of the rehabilitation plan between the original owner and TPI Labor Union. During that time, several lawsuits were executed, but negotiations were made and many conflicts ended. The researcher has found out the success in the accumulating capital processes of the “Laewphairat” family, significant factors such as international management systems, using modern technology and is acceptable globally, managing the flow in three types of capital includes trade capital, financial capital and industrial capital. Alongside Techno Structure; with experts with knowledge and ability to manage in various fields, good relationship with those in power acts as a shield and support. However, there must a sufficient investing funds from loans from different sources. Industrial investment causes occupational health pollution and the environmental

pollution, while solutions to issues involving conflicts provoked are negotiation and sharing of equal benefits.

Keywords: Capital accumulation, Family business, Conflict, Eastern industrial development

บทนำ

การสะสมทุนเป็นกระบวนการที่นำมาสู่การยกระดับ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของปัจเจกบุคคลและองค์กร ซึ่งเส้นทางการสะสมทุน ในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยที่ผ่านมาในการสำรวจการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ของทุนหลักในประเทศไทยจะพบว่า มีการสนับสนุนกระบวนการในการพัฒนาที่สำคัญ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ประกอบไปด้วย กลุ่มกิจการภายใต้การควบคุมของรัฐหรือทุนราชการ (State capital) กลุ่มผู้ผลิตนานาชาติและบริษัทการค้าข้ามชาติหรือทุนข้ามชาติ (Multinational capital) และกลุ่มอุตสาหกรรมและการเงินในประเทศหรือทุนท้องถิ่น (Local capital) การสะสมทุนในประเทศไทยที่ผ่านมาทุนทั้ง 3 กลุ่มได้แสดงบทบาทหลักในเศรษฐกิจของประเทศโดยเฉพาะทุนกลุ่มชาวจีนนั้นแต่เดิมอยู่ในกลุ่มทุนต่างชาติในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ตั้งแต่กลางทศวรรษ 2493-2503 เป็นต้นมา (อาภิรา ชูเอฮีโร อ่างถึงโน ไว จามรมาน และสุรชัย ธรรมทวีริกุล, 2529, หน้า 46 และ 73)

ในประเทศไทยได้มีพัฒนาการในการสะสมทุนในช่วงแรก โดยพบว่าการลงทุนเน้นในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นสำคัญ เพราะมีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมกับการลงทุนหรือเปิดกิจการโรงงานอุตสาหกรรมจำเป็น ต้องใช้โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา การสื่อสาร ถนน การขนส่งท่าเรือ ฯลฯ ในขณะที่ต่างจังหวัดนั้นยังไม่มีความพร้อมและอำนวยความสะดวกในโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ ต่อมารัฐบาลได้มีแผนการพัฒนาอุตสาหกรรมออกไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสม ภาคตะวันออกเป็นภูมิภาคหนึ่งที่รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการเกิดอุตสาหกรรมตามโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลอนุภาคตะวันออก ซึ่งประกอบไปด้วย จังหวัดชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี จันทบุรี ตราด และสระแก้ว (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2553, หน้า 2-5)

และตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 กำหนดให้เป็นพื้นที่ในการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นจุดที่ขึ้นของทอเก้าชธรรมชาติจากอ่าวไทย ทำให้เป็นพื้นที่พัฒนาอุตสาหกรรมหลักจากการใช้ทอเก้าชธรรมชาติเป็นวัตถุดิบได้ โดยเฉพาะบริเวณการนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยโครงการพัฒนาชายฝั่งภาคตะวันออก (Eastern Sea Board) ซึ่งมีจุดประสงค์หลักเพื่อทดแทนการนำเข้าสินค้าประเภทพลังงานและเพื่อเป็นฐานในการส่งออก หารายได้เข้าประเทศโดยคาดว่าจะเป็แผนการหนึ่ง ที่จะช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตขึ้นได้และรัฐบาลได้ร่วมลงทุนในโครงการดังกล่าวหลายโครงการในนามรัฐวิสาหกิจ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2526, หน้า 50)

พร เลี้ยวไพรัตน์ เติบโตในยุคอำนาจรัฐมีอิทธิพลอย่างมาก จึงเข้าไปอยู่ในเครือข่ายอำนาจทางการเมืองด้วย โดยมีความสัมพันธ์กับกลุ่มชวยราชครู ซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจ ในการใช้อำนาจนั้น มีการผนวกรับนโยบายรัฐเข้ากับความรู้เรื่องส่วนตัวของกลุ่มผู้กุมอำนาจ ทำให้ผู้นำประเทศระดับสูงเกือบทุกคนมีเครือข่ายธุรกิจของตนเอง และนักธุรกิจกับคนชั้นกลางก็เกิดขึ้นมาในประเทศไทยมากมาย จนในที่สุดกลุ่มคนเหล่านี้ก็ขึ้นมา มีบทบาทในทางการเมืองเพื่อการรักษาผลประโยชน์ของตนเอง โดยออกนโยบายที่เน้นเรื่องการเติบโตมากกว่า การกระจายรายได้ เน้นเมืองมากกว่าชนบท และเน้นการรวมศูนย์อำนาจการเมืองการปกครอง มากกว่า การกระจายอำนาจอย่างมีนัยสำคัญแท้จริง

ต่อมา ประชัย เลี้ยวไพรัตน์ เป็นบุตรชายคนโตของพร ก็เข้ามารับช่วงต่อจากบิดา จึงได้ริเริ่มการสร้างอาณาจักรปิโตรเคมีขนาดใหญ่ ที่ครบวงจรและทันสมัยที่สุดในเอเชียอาคเนย์ ซึ่งต้องการยกระดับประเทศไทย ให้ก้าวหน้าทันอารยะประเทศ โดยเฉพาะการนำประเทศไทยไปสู่แวดวงการค้าโลก จะต้องทำธุรกิจทางด้าน อุตสาหกรรมปิโตรเคมีเป็นเข็มทิศทางเศรษฐกิจ จึงจะทำให้ประเทศไทยสามารถป้อนพลังงานบนแผนที่โลก ได้ พร้อมได้ตระหนักว่า อุตสาหกรรมปิโตรเคมี คือ ธุรกิจในอนาคตของประเทศไทย เมื่อมีโอกาสทางธุรกิจ ประชัยได้เข้าร่วมกับรัฐ โดยรัฐใช้อำนาจรัฐตั้งโอกาสนั้นเข้ามาในกลุ่ม อย่างกรณีอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ในช่วงปี 2520 ไทยค้นพบก๊าซในอ่าวไทย แต่สิ่งที่ทำคือมีการจัดตั้งสร้างบริษัท ปิโตรเคมีแห่งชาติ รวมทุนกับ ทุนที่พีไอของประชัย เลี้ยวไพรัตน์ จะเห็นว่า เมื่อเกิดโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ โอกาสเหล่านี้จะถูกส่งไปให้อยู่ ในมือเพียงไม่กี่กลุ่ม ผ่านเส้นสายทางธนาคารที่กุมเงินทุนเอาไว้ บวกกับ ประมวล เลี้ยวไพรัตน์ น้องชายจบ ปริญญาเอกทางด้านปิโตรเคมี คนแรกของประเทศไทย จากสถาบันเอ็มไอทีประเทศ สหรัฐอเมริกามา ดังนั้น โครงการก่อสร้างอาณาจักรปิโตรเคมี มูลค่ากว่า 100,000 ล้านบาท จึงได้ดำเนินโครงการนี้ และมีวาทกรรม ให้สำหรับบริษัทและพนักงานสั้น ๆ ว่า “เราสร้างอนาคต” (บริษัทพีไอ จำกัด (มหาชน), 2542, หน้า 3)

บริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกลไทย จำกัด (มหาชน) หรือชื่อย่อว่า พีไอ หรือบริษัทไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) ในปัจจุบัน ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เริ่มโครงการก่อสร้างอาณาจักรอุตสาหกรรมปิโตรเคมีขนาดใหญ่ของพีไอ มีความทันสมัยและครบวงจรที่สุดในเอเชียอาคเนย์ สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีได้กว่า 20 ชนิด ประกอบด้วย โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก โรงกลั่นน้ำมัน โดยแยกสายการผลิต เป็นน้ำมันเตา น้ำมันเบนซิน น้ำมันก๊าด น้ำมันดีเซล น้ำมันหล่อลื่น ยางมะตอย แก๊สหุงต้ม (LPG) ฯลฯ รวมถึงโรงไฟฟ้า และทำเรือน้ำลึกขนาดใหญ่กว่าท่าเรือของสิงคโปร์ จดทะเบียน แปรสภาพเป็นบริษัทมหาชน เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2537 และจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2538 บริษัทฯ เริ่มผลิตเม็ดพลาสติกเพื่อจำหน่ายในปี 2525 และได้ขยายสายการผลิต ผลิตภัณฑ์เม็ดพลาสติกชนิดต่าง ๆ เพิ่มขึ้น รวมทั้งขยายโรงงานและสร้างสาธารณูปโภค พื้นฐานสำหรับอุตสาหกรรมปิโตรเคมีครบวงจร (บริษัทพีไอ จำกัด (มหาชน), 2554, หน้า 8)

ต่อมาบริษัทฯ ประสบภาวะวิกฤตทางการเงิน หลังจากรัฐบาลประกาศลอยตัวค่าเงินบาทเมื่อปี 2540 ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนจาก 25 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มเป็น 28 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ เป็นผลให้เกิด

ความสูญเสียให้กับเศรษฐกิจไทยอย่างมาก ค่าเงินดอลลาร์ทะยานขึ้นเป็น 52 บาทต่อดอลลาร์ ได้ส่งผลให้กลุ่มที่พีไอ มีหนี้สินพุ่งสูงขึ้นในช่วงเวลา แค่วันคืนกว่า 100,000 ล้านบาท ธนาคารต่างก็เรียกหนี้ที่ยังไม่ครบกำหนดชำระคืนทันที เป็นเหตุให้บริษัท ทีพีไอ ต้องเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูปริษัท (บริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน), 2554, หน้า 8)

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าตระกูลเลียวไพร์ตัน เป็นตระกูลที่มีเส้นทางการสะสมทุนที่ยาวนาน ตั้งแต่ธุรกิจของครอบครัวทำการค้าข้าวที่ใหญ่ที่สุดของโลก จนกลายมาเป็นผู้ประกอบการอุตสาหกรรม ปีโตรเคมี ครบวงจรที่ใหญ่ที่สุดของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเมื่อเกิดวิกฤตทางการเงินในบริษัทฯ จึงมีกลุ่มทุนต่าง ๆ ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ มีทั้งทุนข้ามชาติ ทุนท้องถิ่น และทุนภาครัฐเข้ามาแย่งอำนาจในการครอบครองกิจการของบริษัทดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการในการสะสมทุนของบริษัท ทีพีไอ จำกัด (มหาชน)
2. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในการสะสมทุนของบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน)
3. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งในการสะสมทุนของบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน)

ทบทวนวรรณกรรม

เมื่อก้าวถึง การสะสมทุนดั้งเดิม (Primitive Accumulation) หรือทุนบุกกาลนั้นเกิดขึ้นเมื่อสี่ล้านปีที่ผ่านมา ซึ่งมนุษย์มีการเอื้อเฟื้อต่อกัน หออาหารกินแบ่งปันกัน ต่อมามนุษย์ได้ค้นพบวิธีการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ โดยมนุษย์มีการรวมกันเป็นกลุ่มเป็นชุมชน มีหัวหน้ากลุ่ม ทำมาหากินร่วมกัน เมื่ออยู่รวมกันเป็นจำนวนมากมีประชากรมากขึ้น ที่ดิน หุ่นยนต์ และพื้นที่การเลี้ยงสัตว์ไม่เพียงพอจึงได้ขยายพื้นที่เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ออกไปโดยการไปบุกกรุกกลุ่มหรือชนเผ่าอื่น โดยการทำสงครามไล่ชนเผ่าอื่นออกไป ผู้ชนะก็จะได้ครอบครองพื้นที่ดังกล่าว

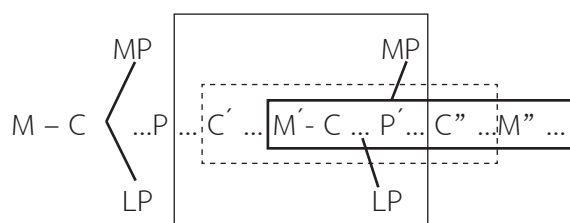
ในประเทศอังกฤษหลังศตวรรษที่ 15 เป็นต้นมา ประชากรในประเทศเริ่มมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาพื้นที่ทำกินเพิ่มขึ้นโดยเริ่มต้นจากการเข้าไปจับจองที่ดินโดยพวกชนชั้นสูงเข้าไปบุกกรุกขับไล่ ปล้นสะดมที่ดินของชาวนา ซึ่งเป็นแบบนี้กันมาจนถึงช่วงศตวรรษที่ 19 ประมาณ 300 ปี ชาวนาจำนวนหนึ่งได้ถูกขับไล่ออกจากที่นาจนไม่มีที่ทำนา ไม่มีงานทำจนต้องกลายเป็นขอทาน เป็นโจรผู้ร้าย และเป็นคนร่อนเร่พเนจรอย่างไร้จุดหมาย บางคนถูกจับมาเป็นแรงงานทาส มาทำงานให้กับนายทาสซึ่งจะมีการครอบครองที่ดินไว้เป็นจำนวนมาก โดยให้แรงงานทาสเหล่านี้ทำงานให้ในที่ดินที่มีโดยนายทาสเป็นผู้ดูแลแรงงานทาสทั้งหมด ด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย และอื่น ๆ และเมื่อไม่ต้องการแรงงานทาสเหล่านี้ก็จะมีการซื้อขายแรงงานทาสต่อ ๆ กันไป ต่อมาเมื่อแรงงานทาสเหล่านี้มีมากขึ้น กลุ่มนายทาสซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นชนชั้นสูงเลี้ยงดูแรงงานทาสเหล่านี้ไม่ไหวจึงให้แรงงานทาสเหล่านี้เป็นอิสระ แต่แรงงานทาสเหล่านี้ก็ไม่มีโอกาสที่จะมีที่ดินเป็นของตนเองในการประกอบสัมมาชีพ นายทาสเองจึงจ้างแรงงานเหล่านี้ให้ทำงานให้ในที่ดินของนายทาส

โดยไม่ต้องดูแลเพียงแต่จ่ายค่าจ้างให้พ่อค้ารังซีฟได้ ต่อมานายทาสหรือเจ้าของที่ดินเหล่านี้ ก็แบ่งที่ดินให้เช่า โดยเอาผลประโยชน์จากการให้เช่าที่ดิน จึงเกิดระบบศักดินา และชนชั้นกรรมาชีพและระบบนายทุนในเวลาต่อมา ในส่วนของภาครัฐเองแทนที่รัฐจะเข้ามาดูแลชาวนาเหล่านี้กลับเป็นตัวแทนหรือจัดการผลประโยชน์ให้แก่ประเทศและของขุนนางผู้ดี ชนชั้นนายทุนทำให้กลุ่มเหล่านี้มีความเจริญขึ้นมาและรัฐเองก็ออกกฎหมายคุ้มครองคนเหล่านี้และไปบังคับใช้กับพวกชาวนาที่ถูกยึดที่ดินและแรงงาน โดยการลงโทษที่เหี้ยมโหด โหดร้าย และทารุณ มีการลงโทษทัณฑ์กับผู้เพนจรทั้งหลาย มีการบีบบังคับให้พวกเขาต้องยอมรับวินัยต่าง ๆ ที่ทางรัฐได้สร้างขึ้น (ไตรรงค์ สุวรรณคีรี, 2557, บรรยาย)

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะใช้รูปแบบไหนช่วงวิถีของการสะสมทุนแบบดั้งเดิมเมื่อดูถึงแก่นแท้แล้วก็ยังเป็นช่วงที่ใช้อำนาจแบบป่าเถื่อน ปล้นสะดม เอาทุนอันมหาศาลที่ได้มาของนายทุนยุคแรกเริ่มย่อมไม่ใช่เป็นดอกผลของความขยัน ประหยัด และอดออม แต่เป็นดอกผลในการใช้อำนาจอย่างป่าเถื่อน ทำการปล้นสะดมต่อประชาชนผู้ใช้แรงงานทั้งภายในประเทศของตนเองและเมืองขึ้นภายนอกประเทศ ซึ่งมาร์กได้ชี้ออกมาอย่างชัดเจนว่า “เมื่อทุนมาถึงโลกมนุษย์เราแล้ว จากหัวจรดเท้า แต่ละชุมชนและหยดหยาดไปด้วยเลือดและของสกปรกทั้งสิ้น” (Karl Marx, 1967 อ้างถึงใน เมธี เอี่ยมวรธา, หน้า 289-290)

ทุนเริ่มเข้ามามีบทบาทจากกระบวนการของการผลิตการเกษตรมีผลเช่นเดียวกัน จากเดิมการขายส่งเป็นสินค้าของธรรมชาติในของรูปแบบทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และทางปัญญาความคิดสร้างสรรค์เป็นอุตสาหกรรมที่รู้จักในการจัดสรรและการใช้ประโยชน์รากหญ้าของวัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ และยังมี การแปรรูปของสินทรัพย์ของประชาชน เช่น มหาวิทยาลัย ส่วนที่เป็นสาธารณูปโภค ทุกชนิด ประกอบไปด้วย ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ซึ่งอาจจะถูกควบคุมโดยกลุ่มทุนทั้งหมด อดีตที่ผ่านมาอำนาจของรัฐจะใช้ในการบังคับให้กระบวนการดังกล่าวผ่านไปและได้รับความนิยม เพื่อป้องกันสิ่งแวดล้อมและการใช้แรงงาน การสูญเสียสิทธิ การพลิกกลับของสิทธิในทรัพย์สินเป็นการต่อสู้ทางชนชั้น สิทธิในการรับเงินบำนาญของรัฐดูแลสวัสดิการ เพื่อสุขภาพแห่งชาติ และในที่สุดนโยบายทั้งหมดเหล่านี้เป็นนโยบายของ การ dispossession ตามชื่อดั้งเดิมของเสรีนิยมใหม่ (Harvey, 2003, pp. 137-182)

Gottheil, F. M. (1966, pp. 71-73) ได้กล่าวถึงในหนังสือ Marx's Predictions ว่าวงจรการสะสมทุนแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังต่อไปนี้

M = Money

C = Commodity

MP = Means of Production

LP = Labor Power

P = Process of Production

ประกอบไปด้วย วงจรทุนสินค้าหรือทุนพาณิชย์ (Commodity or Mercantile) วงจรทุนการเงิน (Money capital) และวงจรทุนการผลิต (Productive capital)

1. วงจรทุนสินค้าหรือทุนพาณิชย์ (Commodity or Mercantile) ซึ่งมีวงจรคือ $C' - C$ ทำหน้าที่แปลงสภาพสินค้าให้กลายเป็นทุนการเงิน

2. วงจรทุนการเงิน (Money capital) มีวงจรคือ $M' - M$ ทำหน้าที่แปลงสภาพจากทุนการเงินนำไปสู่ปริมาตรของทุนการผลิต

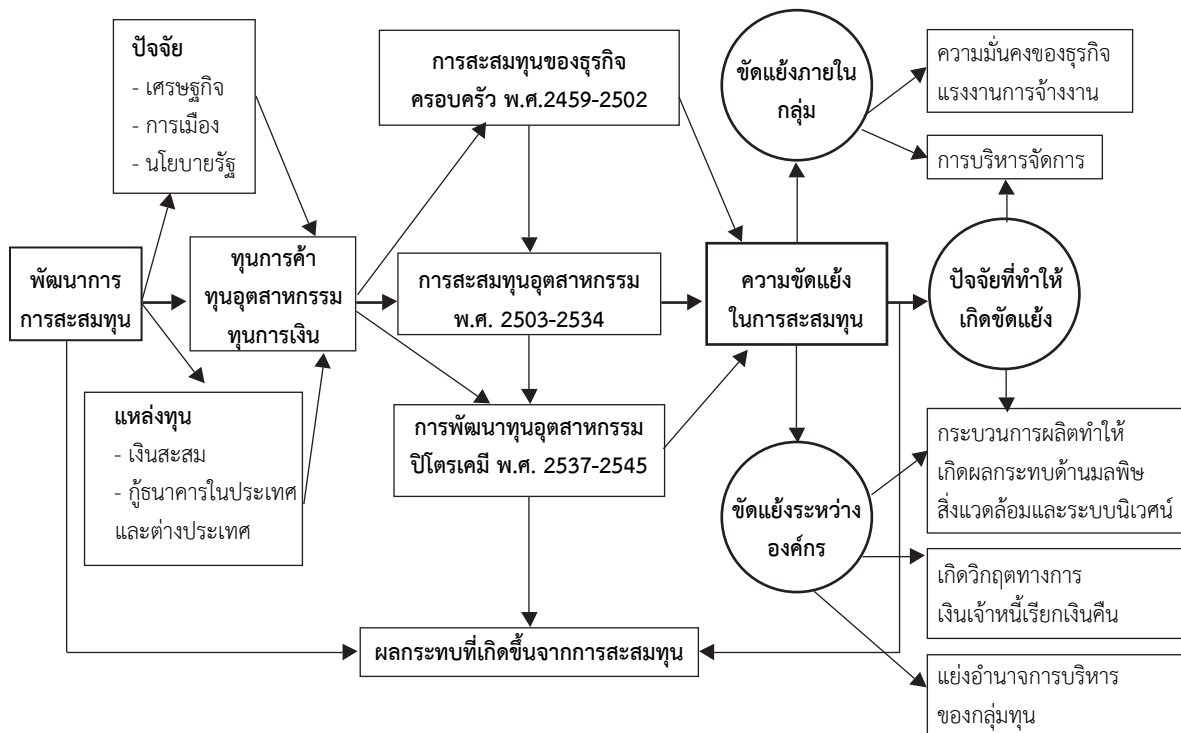
3. วงจรทุนการผลิต (Productive capital) ซึ่งมีวงจรคือ $P - P'$ ทำหน้าที่แปลงสภาพสินค้าให้กลายเป็นเงิน

ซึ่งในการขยายตัวของทุนจะโตขึ้นเรื่อย ๆ จะมีวงจรการหมุนเวียนของทุนดังกล่าวนี้ตลอดไปอย่างไม่มีสิ้นสุด

สำหรับการสะสมทุนครอบครัวยุคใหม่ในประเทศไทย ซึ่งมีหลายตระกูลที่เติบโตขึ้นมาได้อย่างยั่งยืน และก้าวมาเป็นผู้ที่มีความร่ำรวยและมีทรัพย์สินเป็นจำนวนมากติดอันดับ ตระกูลที่ร่ำรวยในประเทศไทย และระดับโลกทั้งนี้ ยังมีอีกหลาย ๆ ตระกูลที่พยายามผลักดันตัวเองขึ้นมาพร้อมที่จะเป็นตระกูลที่ร่ำรวยในประเทศไทย ซึ่งตระกูลต่าง ๆ เหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นตระกูลชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยก่อนสงครามโลก ครั้งที่สอง แทบทั้งสิ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

รูปแบบของการศึกษาใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) แนวประวัติศาสตร์ ซึ่งมีการรวบรวมข้อมูลหลายรูปแบบจะใช้ทั้งการสัมภาษณ์โดยเอกสาร การมีส่วนร่วม โดยในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งการศึกษาออกเป็น การเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 ลักษณะ คือ 1) การรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาข้อมูล เอกสารวิชาการต่าง ๆ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในการขอสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ขอสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยแบ่งเป็นการศึกษาเป็น 3 ช่วง คือ

1. ช่วงการสะสมทุนของธุรกิจครอบครัว พ.ศ. 2459 - 2502
2. ช่วงการสะสมทุนอุตสาหกรรม พ.ศ. 2503 - 2536
3. ช่วงการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พ.ศ. 2537 - 2545

และการตรวจสอบข้อมูล จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้หลักสามเส้า (Triangulation) โดยใช้วิธีการ ตรวจสอบจากหลักฐาน หรือแหล่งข้อมูลที่มีที่มาที่ต่างกัน เช่น สถานที่สัมภาษณ์หรือแหล่งที่มาของเอกสาร การสัมภาษณ์ ตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูล จากจุดยืนที่แตกต่างกัน ซึ่งได้แก่ เจ้าของกิจการเดิม ผู้ที่เข้ามาบริหาร แผนฟื้นฟู และประชาชนที่อยู่รอบเขตประกอบการบริษัทฯ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และข้อมูลจากการ วิเคราะห์เอกสาร มาตัดแยกข้อมูลที่ซ้ำกันเพื่อนำมาใช้ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2555, หน้า 265 – 267)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการสะสมทุนของธุรกิจครอบครัวและความขัดแย้ง ในการพัฒนาอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก : กรณีศึกษา บริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) สามารถนำประเด็นมาสรุปผลได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการ การสะสมทุนของบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) ในการศึกษาได้แบ่งช่วงการสะสมทุนออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1.1 ช่วงการสะสมทุนของธุรกิจครอบครัว พ.ศ. 2459 - 2502

ตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ เป็นตระกูลที่อพยพมาจากทางตอนใต้ของประเทศจีน มาอาศัยและประกอบอาชีพอยู่ที่จังหวัดสระบุรีในปี พ.ศ. 2459 ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง โดยการเปิดร้านขายของชำหรือโช้วห่วย หลังจากนั้นได้เปิดกิจการร้านค้าแบบซื้อมาขายไป โดยเฉพาะข้าว เมื่อกิจการเริ่มดีขึ้นจึงขยายกิจการ เช่น โรงสีข้าว โรงฆ่าสัตว์ โรงเหล้า โรงยาฝิ่น นายพร เลี้ยวไพรัตน์ ซึ่งเป็นลูกชายคนโตก็รับมรดกตกทอดมาเป็นทุน จากนั้นจึงเริ่มต่อยอดกิจการที่ได้รับมรดกมา ทั้งนี้ นายพร เลี้ยวไพรัตน์ ยังมีความสัมพันธ์อันดีและได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มทุนข้าราชการของชอ่ยราชครู ซึ่งเป็นข้าราชการชั้นสูงของประเทศ เช่น ผู้นำทางทหาร ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลมากในขณะนั้น ตรงกับงานวิจัยของ อากิรา ซูเออิโร กล่าวว่าในการสะสมทุนและการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย ซึ่งมีหลายตระกูลเจริญเติบโตขึ้นมาได้เพราะมีผู้มีอำนาจในรัฐบาลนั้น ๆ สนับสนุน โดยเฉพาะทหาร เช่น ตระกูลโสภณพนิช เจ้าของธนาคารกรุงเทพฯ ตระกูลสิริวัฒนภักดี เจ้าของกิจการสุรา ตระกูลภิมย์ภักดี เจ้าของกิจการเปียร์ และอีกหลายตระกูลในประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับตระกูลชาลิม กูร์ฟ ในประเทศอินโดนีเซีย ที่ธุรกิจเติบโตขึ้นมาได้เพราะมีความสัมพันธ์กับผู้มีอำนาจทางทหารและรัฐบาลสมัยประธานาธิบดี ซูฮาโต (Rajeswary Ampalavanar Brown, 2006, pp. 8-40)

ทั้งนี้ นายพร ได้แสดงบทบาทในการเข้าไปช่วยรัฐบาลพยุงราคาข้าวเปลือกที่ตกต่ำมากหลังสงครามโลกครั้งที่สอง จนประสบผลสำเร็จทำให้ได้รับความไว้วางใจอย่างมากจากผู้นำรัฐบาล พรจึงหาโอกาสที่จะขยายกิจการค้า โดยเปิดโรงสีขนาดใหญ่ ทำให้ธุรกิจค้าข้าวรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก ติดอันดับหนึ่งในห้าของประเทศในขณะนั้น ส่วนเกินทางเศรษฐกิจที่ได้รับมาของตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ส่วนใหญ่ได้มาจากการค้าข้าวแล้วนำไปลงทุนในกิจการอื่น ๆ

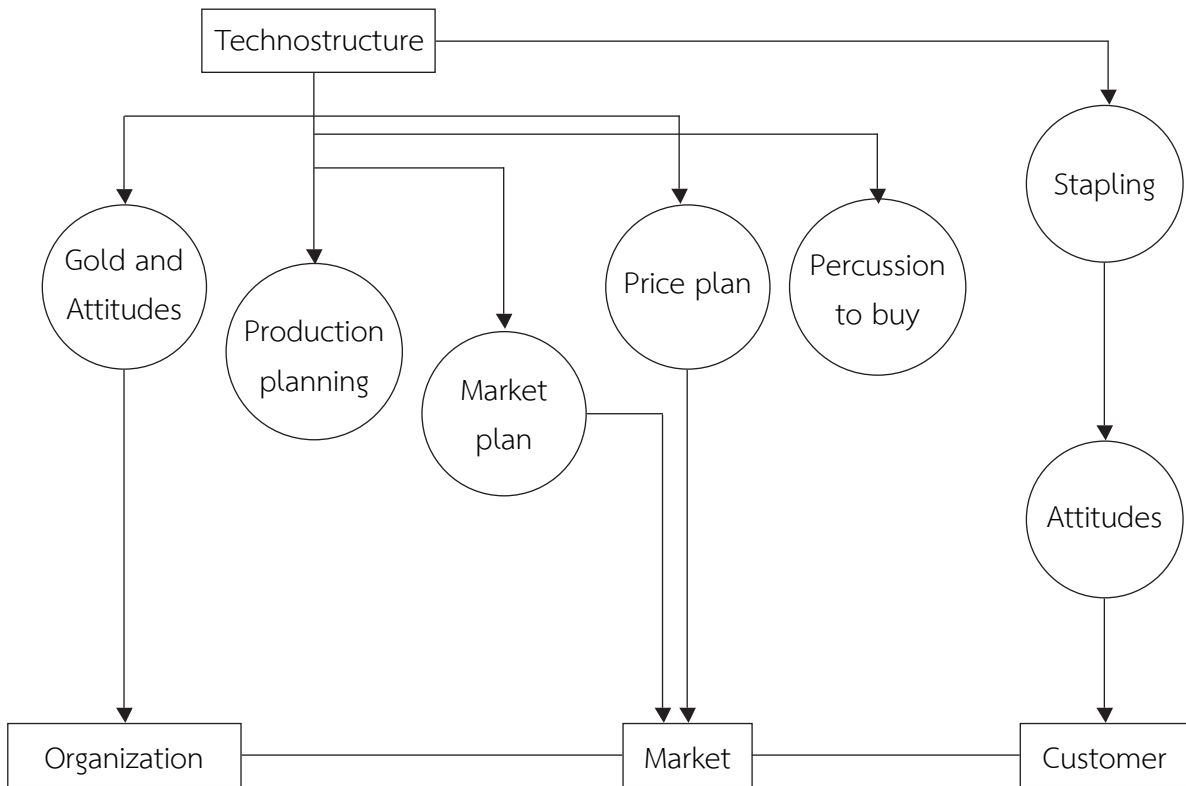
1.2 ช่วงการสะสมทุนอุตสาหกรรม พ.ศ. 2503 – 2536 นายพรจึงตัดสินใจที่จะเปิดโรงงานทอผ้า โรงงานอาหารสัตว์ โรงงานทอกระสอบ เพราะมองว่าโรงงานดังกล่าวเหล่านี้เป็นโรงงานที่ผลิตสินค้ามาเพื่อใช้เองโดยไม่ต้องซื้อ เช่น กระสอบไว้ใส่ข้าว ใส่อาหารสัตว์ ส่วนเกินจากการใช้งานก็นำไปขาย ต่อมาเมื่อ ประชัย เลี้ยวไพรัตน์ เข้ามารับช่วงธุรกิจของครอบครัวต่อจากนายพร นายประชัย เลี้ยวไพรัตน์ ทำให้สังคมนักธุรกิจค้าข้าวต้องจดจำกับการประมูลข้าว ครั้งใหญ่ ๆ ได้ติดต่อกันหลายปีบางปีก็สามารถส่งออกได้มากถึง 500,000 ตัน โดยนำไปขายให้กับตะวันออกกลางและอเมริกาซึ่งยังไม่มีพ่อค้าคนไหนทำได้มาก่อน และในปี พ.ศ. 2512 ได้เปิดบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ คาเธียไฟแนนซ์ จำกัด (มหาชน) ทำธุรกิจเกี่ยวกับการ

เงินโดยมีเป้าหมายช่วงแรกจะดูแลการเงินของบริษัทในกลุ่มและยังดำเนินการเปิดบริษัท เลี้ยวไฟร์ตันวิสาหกิจ การดำเนินธุรกิจของตระกูลเลี้ยวไฟร์ตัน ยังคงดำเนินการไปจน นายประมวล เลี้ยวไฟร์ตัน ซึ่งเป็นบุตรชายคนที่สามของนายพร ได้เรียนจบปริญญาเอกสาขา ปีโตรเคมี จึงได้นำเสนอแนวคิดการดำเนินการธุรกิจปีโตรเคมี

1.3 ช่วงการสะสมทุนอุตสาหกรรมปีโตรเคมี พ.ศ. 2537 – 2545 ได้สร้างบริษัทอุตสาหกรรมปีโตรเคมีกัลไทยจำกัด (มหาชน) ขึ้นมาเพื่อ ผลิตปีโตรเคมีและการกลั่น ประกอบไปด้วยธุรกิจปีโตรเคมีประเภท เม็ดพลาสติก ธุรกิจปีโตรเลียม ประกอบไปด้วยโรงกลั่นน้ำมัน ธุรกิจท่าเรือขนถ่ายสินค้าทางเรือ ธุรกิจการบริหารจัดการทรัพย์สิน เช่น ที่ดิน โรงไฟฟ้า โรงเรียน

ทั้งนี้ ยังมีผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านมาสนับสนุนและบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จโดยกลุ่มนี้เรียกว่ากลุ่ม Technostructure ซึ่งบริษัทที่พีไอได้มีกลุ่มนี้เป็นจำนวนมากที่เข้ามาดูแลกิจการตั้งแต่ปี พ.ศ.2503 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีทั้งข้าราชการระดับสูงของประเทศ นักการเมืองและนักบริหารระดับแนวหน้าของประเทศ รวมถึงพี่น้องในตระกูลที่มีการศึกษาและชำนาญในแต่ละด้านของการทำธุรกิจ เช่น การบัญชี การเงิน วิศวกรรม และปีโตรเคมี จึงทำให้บริษัทมีการเจริญเติบโตได้รวดเร็ว (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2558)

โครงสร้างองค์ความรู้และหน้าที่ของ Technostructure

โครงสร้างองค์ความรู้และหน้าที่ของ Technostructure ของ John Kenneth Galbraith

ดังที่กล่าวมา ทำให้เห็นว่าธุรกิจครอบครัวตระกูลเลี้ยวไพรต์นั้ได้ดำเนินการสร้างธุรกิจตั้งแต่ระดับครอบครัว จนกลายมาเป็นกลุ่มธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้โดยมีการขยายตัวของวงจรถทุนการค้า ซึ่งได้แผ่ตัวออกไปเป็นวงจรถทุนการเงินและทุนอุตสาหกรรม และมีทุนการค้าซึ่งเป็นเสาหลักในการพัฒนา ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการสะสมทุนแนวมาร์กซิสต์

ตารางที่ 1 แสดงการขยายตัวของธุรกิจตระกูล เลี้ยวไพรต์นั้ (พ.ศ. 2489 - 2543)

ปี พ.ศ.	การขยายตัว
2489	ร้านค้า โรงสีข้าว
2501	ค้าขายผ้า
2503	โรงงานทอผ้า
2512	บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ คาเธ่ย์ไฟแนนซ์ จำกัด (มหาชน)
2516	โรงงานอาหารสัตว์เบทาโกร, บริษัท เลี้ยวไพรต์นั้วิสาหกิจ
2517	โรงงานทอกระสอบสหธัญพืช
2521	บริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัดหรือ ทีพีไอ
2525	โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก LDPE
2529	โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก HDPE
2530	บริษัท ทีพีไอโพลีน ผลิตปูนซีเมนต์ตรา TPI บริษัท บางกอกสหประกันภัย จำกัด (มหาชน)
2531	บริษัท ไทยอินดัสเตรียลเอสเตท จำกัด, บริษัทไทยพลาสติกโปรดักส์ จำกัด
2532	บริษัท ไทยพลาสติกฟิล์ม จำกัด
2533	โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก PP
2534	โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก ABS, โรงงานไนเตรทไทย(ปุ๋ย)
2535	บริษัท ทีพีไอคอนกรีต จำกัด, บริษัท ทีพีไอโพลีนเพาเวอร์ จำกัด
2537	โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก EPS
2538	โรงงานผลิตไฟฟ้า TPI, โรงกลั่นน้ำมัน, ท่าเรือน้ำลึก โรงงานไฟฟ้าขึ้นมีกำลังไฟฟ้าขนาด 110 เมกะวัตต์
2540	วิทยาลัยเทคโนโลยี ทีพีไอ (สถาบันการศึกษา) โรงกลั่นน้ำมันขนาด 65,000 บาเรลต่อวัน (โรง1) โรงงานโมโนเมอร์ชนิด (EBSM)

ตารางที่ 1 (ต่อ) แสดงการขยายตัวของธุรกิจตระกูล เลี้ยวไพรัตน์ (พ.ศ. 2489 - 2543)

ปี พ.ศ.	การขยายตัว
2543	โรงงานผลิตเม็ดพลาสติก PS, โรงงานน้ำมันหล่อลื่นพื้นฐาน (LUBE) โรงแยกก๊าซด้วยความร้อน (ETP), โรงแยกก๊าซด้วยตัวเร่งปฏิกิริยา (DCC) โรงกลั่นน้ำมันขนาด 150,000 บาเรลต่อวัน (โรง2)

จากตารางพบว่า ในการขยายตัวของทุนตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2489 เป็นต้นมา ได้มีการขยายตัวมาตลอด โดยเฉพาะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 ตั้งแต่มีการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัด หรือทีพีไอ เป็นต้นมา ได้มีการขยายและต่อยอดโรงงานอุตสาหกรรมประเภทเคมี โดยเริ่มตั้งแต่การผลิตจากต้นน้ำอันประกอบไปด้วยการกลั่นน้ำมัน ไปสู่เม็ดพลาสติกและมีการสร้างส่วนที่ต้องสนับสนุนการผลิตขึ้นมาเป็นจำนวนมาก เช่น ท่าเรือขนถ่ายวัตถุดิบ โรงงานไฟฟ้า การประกันภัย โรงเรียนผลิตบุคลากรและอีกมาก เพื่อนำไปสู่การเป็นบริษัทปิโตรเคมีที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง ในการสะสมทุนของบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

2.1 ความขัดแย้งระหว่างองค์กรแบ่งออกเป็น 2 เรื่อง

2.1.1 ความขัดแย้งระหว่างนายทุนกับภาคประชาชนเรื่องมลพิษทางสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ หลังจากที่มีการสร้างโรงงานทีพีไอ เรียบร้อยแล้ว เริ่มมีกระบวนการผลิตทำให้เกิดมลภาวะกับประชาชนในช่วงแรกโดยเฉพาะเรื่องเสียงของเครื่องจักร และกลิ่นของสารเคมีและพลาสติก จึงได้มีการร้องเรียนจากหน่วยงานภาคประชาชนไปยังผู้นำชุมชนเพื่อให้เกิดการร้องเรียนต่อยังหน่วยงานของรัฐที่จะดำเนินการช่วยแก้ปัญหาสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน แต่การร้องเรียนในช่วงแรกไม่ค่อยจะเกิดผลอาจเกิดจาก ภาครัฐยังไม่เข้าใจกระบวนการผลิตจึงมีความลังเลที่จะดำเนินการตรวจสอบหรือถือเป็นเรื่องปกติ ยังไม่มีผู้รับผลกระทบจำนวนมากหรือกลัวที่จะได้รับผลกระทบจากการตรวจสอบเนื่องจากบริษัทมีความสัมพันธ์อันดีกับข้าราชการระดับสูงและผู้มีอำนาจระดับประเทศ ทั้งนี้บุคคลดังกล่าวยังเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารบริษัทด้วย

จากปัญหาต่าง ๆ ที่ประชาชนมองว่าเกิดจากบริษัททีพีไอซึ่งเป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีการประกอบกิจการหลายประเภท เช่น การกลั่นน้ำมัน ผลิตเม็ดพลาสติก โรงไฟฟ้า ท่าเรือขนถ่ายสินค้า รถขนส่งสินค้า ทำให้กระบวนการดำเนินกิจกรรมของบริษัททีพีไอ ส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อยู่รอบเขตประกอบการของบริษัททีพีไอ จึงมีการร้องเรียนและประท้วงโรงงานขึ้นด้วยสาเหตุปัจจัยและสาเหตุ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเรื่องเสียง ที่รบกวนและเกิดขึ้นบ่อยอย่างต่อเนื่อง ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบมองว่าเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสัตว์ โดยก่อให้เกิดผลเสียทางร่างกายและจิตใจ เช่น หูหนวก หูตึง ความดันโลหิตสูง ปวดศีรษะ อารมณ์เครียด หงุดหงิด สาเหตุของมลพิษทางเสียงที่สำคัญมาจากเสียงเครื่องยนต์ เครื่องจักรโรงงานอุตสาหกรรมและการก่อสร้าง

2. ปัญหาเรื่องน้ำ ประชาชนมองว่าน้ำทิ้งจากโรงงานเป็นน้ำที่ไม่สะอาด อาจเจ็บป่วยด้วยสารเคมี สารพิษจนทำให้ น้ำทะเลบริเวณริมฝั่งบางครั้งมีคราบน้ำมันบนผิวน้ำและชายหาด ทำให้ปลาตาย ริมชายหาดบ่อยครั้ง จำนวนประชากรปลา ปู หอย กุ้งเริ่มลดลงอย่างเห็นได้ชัดเจน อุณหภูมิน้ำใกล้โรงงานมีอุณหภูมิที่สูงขึ้น อาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ปลาตายและย้ายถิ่นไปอาศัยที่อื่น

3. ปัญหาเรื่อง ฝุ่น ควัน และกลิ่น โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยควันและฝุ่นละออง ออกมามากโดยเฉพาะควันที่มา มีกลิ่นตามมาด้วย ทำให้หายใจแล้วแสบจมูกบ่อยครั้ง ทั้งนี้ฝุ่นละอองสีดำ ไปเกาะกับต้นไม้ เสา ทูเรียนและสวนผลไม้อื่น ๆ ซึ่งชาวบ้านสันนิษฐานว่าเพราะฝุ่นเหล่านี้ ๆ ทำให้ผลไม้ไม่ออกผล บางครั้งเขม่าควันดำร่วงลงมาทำให้หลังคาบ้านดำจากที่เคยใช้น้ำฝนอุปโภคบริโภคก็ไม่สามารถนำมาใช้ได้ จะเห็นได้ว่าโรงงานอุตสาหกรรมเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดมลพิษสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศอย่างรุนแรงส่งผลกระทบต่อป่ยั้งคน สัตว์ สิ่งมีชีวิต ขึ้นอยู่กับขนาดของโรงงานและผลิตภัณฑ์ที่ทำการผลิต

2.1.2 ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทุนเรื่องการแย่งอำนาจการบริหาร ในช่วงหลัง พ.ศ. 2540 – 2546 หลังจากที่รัฐบาลลดค่าเงินบาทจนทำให้บริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) เป็นหนี้จากการกู้เงินมาลงทุนเป็นจำนวนมาก จึงเกิดการขัดแย้งระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้จนนำไปสู่กระบวนการบริหารแผนฟื้นฟู และสู่ความขัดแย้งที่เพิ่มมากขึ้น จากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศแบบลอยตัวหรือลดค่าเงินบาทเมื่อ กรกฎาคม 2540 ทำให้ค่าเงินบาทได้อ่อนตัวอย่างรวดเร็ว ผู้ประกอบการที่กู้เงินจากต่างประเทศมาลงทุนจึงมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นมากเกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ เนื่องมาจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเมื่อเทียบกับเงินบาท ทำให้บริษัททีพีไอซึ่งเป็นบริษัทหนึ่งที่ทำธุรกิจกู้ยืมเงินทั้งในและต่างประเทศมาลงทุนได้รับผลกระทบอย่างมากจากการที่มีหนี้สินเพิ่ม จึงทำให้ยากในการชำระหนี้คืน

เจ้าหนี้รายใหญ่ทั้ง 5 ราย อันประกอบไปด้วย ธนาคารกรุงเทพจำกัด (มหาชน) บริษัทการเงินระหว่างประเทศ (IFC) ธนาคารแห่งอเมริกา ธนาคารซิตีแบงก์ และธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งสหรัฐอเมริกา (US EXIM) ได้ยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการของบริษัททีพีไอ โดย บริษัท เอ็ฟเฟ็คทีฟ แพลนเนอร์ เป็นบริษัทลูกของบริษัท เพอร์เรียร์ ฮอดจสัน ทำธุรกิจอยู่ในวงการบัญชีปรับโครงสร้างทางการเงิน การฟื้นฟู และพัฒนาธุรกิจในประเทศออสเตรเลีย โดยมีนายแอนโทนี่ เจ นอร์แมน เป็นกรรมการผู้จัดการ เสนอตัวเป็นผู้จัดทำแผนฟื้นฟูกิจการของทีพีไอ

เริ่มมีความขัดแย้งในการบริหารแผนฟื้นฟูระหว่างลูกหนึ่กับผู้บริหารแผนและเจ้าหน้าที่ เริ่มที่จะขยายวงกว้างขึ้นเมื่อพนักงานกลุ่มบริษัททีพีโอได้ยื่นหนังสือร้องเรียนและขอความเป็นธรรมต่ออธิบดีศาลล้มละลายกลาง โดยอ้างว่าผู้ทำแผนได้จัดทำแผนและสมคบคิดกับเจ้าหน้าที่รายใหญ่ไม่กี่ราย โดยกำหนดให้ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อแลกเปลี่ยนกับการผลักดันให้แผนผ่าน จึงขอให้เลื่อนการลงมติไปจนกว่าจะมีการแก้ไขแผนให้เกิดความเป็นธรรม

ในที่สุดบริษัท เอ็ฟพีเคทีพี แพลนเนอร์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่เจ้าหน้าที่เสนอมา เข้ามาทำหน้าที่บริหารก็เกิดความขัดแย้งอีกครั้งระหว่างผู้บริหารแผนกับเจ้าของกิจการเดิมและระหว่างผู้บริหารแผนกับสหภาพแรงงานของบริษัทที่มีการฟ้องร้องกันไปมาจนในที่สุดบริษัท เอ็ฟพีเคทีพี แพลนเนอร์ จำกัด ศาลมีคำสั่งให้ถอดจากการเป็นผู้บริหารแผนจากหลักฐานในการบริหารจัดการไม่เป็นไปตามแผนและความไม่โปร่งใสทางการใช้งบประมาณการบริหาร

ต่อมาได้มีการเรียกประชุมเจ้าหน้าที่เพื่อเลือกผู้บริหารแผนใหม่โดยมีการนำเสนอบริษัทที่จะเข้ามาบริหารแผนทั้งฝ่ายลูกหนึ่และเจ้าหน้าที่ จนในที่สุดศาลได้สั่งให้กระทรวงการคลังเข้ามาบริหารแผน โดยกระทรวงการคลังแต่งตั้งตัวแทน 5 คน ซึ่งประกอบไปด้วย พลเอกมงคล อัมพรพิสิฏฐ์ (อดีตผู้บัญชาการทหารบกและประธานบอร์ดธนาคารกรุงไทย) เป็นประธาน, ปกรณ์ มาลากุล ณ อยุธยา (อดีตรองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย), พลเช สุขเวช (อดีตผู้เชี่ยวชาญการผลิตปิโตรเคมีและการกลั่นน้ำมัน), ทนง พิทยะ (อดีตรัฐมนตรีกระทรวง การคลัง) และอารีย์ วงศ์อารยะ (อดีตปลัดกระทรวงมหาดไทยและกรรมการ บริหารบริษัททีพีโอ) โดยจะเข้ามาบริหารตามแนวทางที่กระทรวงการคลังเห็นชอบ เข้ามาบริหารและบริหารไปจนเกิดความมั่นคงขึ้น จึงได้ดำเนินการขอลออกจากแผนฟื้นฟูศาลพิจารณาแล้วว่าสามารถอยู่รอดได้แล้ว จึงอนุญาตให้ออกจากแผนในเวลาต่อมาและเปลี่ยนชื่อเป็นบริษัท ไออาร์พีซี

ในขณะที่ผู้บริหารแผนฟื้นฟูตัวแทนจากกระทรวงการคลังดำเนินการบริหารก็เกิดความขัดแย้งกับเจ้าของกิจการเดิมอยู่ตลอด การบริหารโดยนายประชัยยื่นร้องต่อศาลเพื่อขอซื้อหุ้นคืน โดยศาลให้นำเงินมาวางตามจำนวนซื้อและกำหนดเวลาไว้ โดยนายประชัยแจ้งว่ามีผู้ร่วมทุนแล้ว พอถึงกำหนดนายประชัยไม่สามารถนำเงินมาวางได้ ต่อมาผู้บริหารแผนตัวแทนจากกระทรวงการคลังได้ตัดสินใจขายหุ้นให้กับ ปตท และกลุ่มพันธมิตร รัฐวิสาหกิจอื่น ๆ เข้ามาลงทุนโดยใช้พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจในการลงทุน

หลังจากที่กลุ่มพันธมิตรของ ปตท เข้ามาบริหารก็เกิดความขัดแย้งกับกลุ่มเจ้าของกิจการเดิม มีการฟ้องร้องกันในศาลไม่ต่ำกว่า 50 คดี และในที่สุดต่างฝ่ายต่างเห็นข้อเสียมากกว่าข้อดี เลยเจรจาอมความกันได้ โดยทั้งสองฝ่ายถอนแจ้งความกันทุกคดีแล้ว ต่างก็ดำเนินกิจการของตนเองต่อไปและจากประเด็นการยุติความขัดแย้งระหว่างบริษัทกลุ่มทีพีโอซึ่งเป็นเจ้าของกิจการเดิมกับผู้บริหารแผนตัวแทนกระทรวงการคลังมาจนถึงการเปลี่ยนชื่อบริษัทเป็นไออาร์พีซี นั้น โดยการใช้วิธีเจรจาระหว่างผู้มีอำนาจการตัดสินใจของทั้งสองบริษัท โดยไม่ผ่านคนกลาง เช่น ทนายความ เกี่ยวกับคดีที่มีการฟ้องร้องกันไปมาของทั้งสองฝ่ายมากกว่าห้าสิบคดี ในระยะเวลาเวลาสิบปียุติลงได้

2.2 ความขัดแย้งภายในองค์กรระหว่างนายทุนกับแรงงานแบ่งออกเป็น 3 เรื่อง

2.2.1 ความขัดแย้งด้านแรงงานและสวัสดิการ

บริษัททีพีไอ ตั้งขึ้นมาเมื่อ พ.ศ. 2521 ดำเนินการบริหารโดยตระกูลเลียวไพรัตน์ ซึ่งในช่วงเปิดโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมีนั้น อยู่ในช่วงที่อัตราการว่างงานของแรงงานมีมาก ได้ดำเนินการรับแรงงานเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก แรงงานที่เข้ามาจึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามระเบียบของบริษัท และเจ้าของกิจการอย่างเคร่งครัด จึงไม่มีการเรียกร้องสิ่งใดนอกจากการได้มีงานทำ และต่อมาความขัดแย้งระหว่างพนักงานกับผู้บริหารและเจ้าของกิจการเริ่มเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2541 เมื่อพนักงานกลุ่มหนึ่งของบริษัทได้มีการเรียกร้องให้บริษัทมีการหยุดทำงานในวันเสาร์ เนื่องจากที่ผ่านมามีบริษัทให้พนักงานทำงานตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันเสาร์ ซึ่งขัดแย้งกับพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 23 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 ปี 2541 ว่าลูกจ้างจะต้องทำงานวันหนึ่งต้องไม่เกินแปดชั่วโมงและเมื่อรวมเวลาการทำงานทั้งสิ้นแล้ว สัปดาห์หนึ่งจะต้องไม่เกินสี่สิบแปดชั่วโมง เว้นแต่งานที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้างตามที่กำหนดในกฎกระทรวง จะมีเวลาทำงานตามปกติวันหนึ่งต้องไม่เกินเจ็ดชั่วโมง แต่เมื่อรวมเวลาทั้งสิ้นแล้วสัปดาห์หนึ่งไม่เกินสี่สิบสองชั่วโมง ซึ่งในกฎกระทรวง ข้อ 2 งานที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้าง บริษัททีพีไอมีงานตามกฎกระทรวงข้อ 2 เช่น งานที่ต้องทำได้ดิน ใต้น้ำ ในถ้ำ ในอุโมงค์ หรือในที่อับอากาศ งานเกี่ยวกับกัมมันตภาพรังสี งานเชื่อมโลหะ งานขนส่งวัตถุอันตราย งานผลิตสารเคมีอันตราย งานที่ต้องทำด้วยเครื่องมือหรือเครื่องจักรซึ่งผู้ปฏิบัติงานต้องสัมผัสความร้อนอันอาจเป็นอันตราย งานที่ต้องทำเกี่ยวกับความร้อนจัด หรือความเย็นจัดอันอาจเป็นอันตราย และหลังจากที่นายจ้างได้ยอมรับเงื่อนไขตามกฎหมายแล้ว จึงได้ประกาศวันเสาร์เป็นวันหยุดงานอีกหนึ่งวัน แล้วได้ดำเนินการก่อตั้งคณะกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบการขึ้นเพื่อเป็นคณะกรรมการที่ดูแลสวัสดิการให้กับพนักงานทั้งตามข้อบังคับของกฎหมายและนอกเหนือจากกฎหมายที่ลูกจ้างพึงได้รับจากการใช้แรงงานในการผลิตและให้ดูตามผลประกอบการของบริษัท

2.2.2 ความขัดแย้งจากการบริหาร

ในขณะที่บริษัท เอ็ฟพีเคทีพี แพลนเนอร์ส ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารแผนฟื้นฟูในระยะหนึ่งปรากฏว่า การบริหารงานของผู้บริหารแผนไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนฟื้นฟูกิจการ มีความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้บริหารแผนลูกหนี้และพนักงานของบริษัท โดยฝ่ายพนักงานมีความเชื่อมั่นว่าถ้าบริษัท เอ็ฟพีเคทีพี แพลนเนอร์ส ที่เป็นผู้บริหารแผนยังดำเนินการบริหารและกรุยทางเพื่อยืดกิจการของทีพีไอและมีแนวโน้มว่าการฟื้นฟูกิจการ โดยภาพรวมอาจจะล้มเหลวและนำไปสู่การล้มละลาย พนักงานโดยการนำของสหภาพแรงงานจึงมีการเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อขับไล่บริษัท เอ็ฟพีเคทีพี แพลนเนอร์ส ให้ออกจากการบริหารแผนโดยมีเหตุผลว่า

1) การบริหารขาดทุนไม่เป็นไปตามแผน ในกระบวนการบริหารแผนก่อนที่จะเข้ามาบริหารแผนฟื้นฟู ผู้บริหารแผนต้องดำเนินการส่งแผนให้กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และนำเสนอต่อคณะกรรมการเจ้าหนี้เพื่อพิจารณาอนุมัติแผนที่ทำไว้ เมื่อกรรมการเจ้าหนี้เห็นชอบแล้วจึงนำเสนอให้ ศาลล้มละลายกลางเห็นชอบ จึงจะนำแผนนั้นมาบริหารจัดการได้ ซึ่งในแผนดังกล่าวได้กำหนดไว้หลายประเด็น แต่ประเด็นที่บริหารไม่เป็นไปตามแผนมีดังนี้ พนักงานที่พีโอได้เห็นแนวทางการบริหารของผู้บริหารแผน บริษัท เอ็ฟเพ็คทีฟ แพลนเนอร์ส ว่าไม่ได้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้อาจจะทำให้บริษัทเกิดความเสียหายได้

2) ประเด็นการการขายทรัพย์สิน จากประเด็นบริหารไม่เป็นไปตามแผนทำให้เกิดแนวความคิดการขายทรัพย์สินเพื่อนำเงินมาใช้หนี้และดำเนินกิจการของบริษัทจึงทำให้ บริษัท เอ็ฟเพ็คทีฟ แพลนเนอร์ จำกัดจำเป็นต้องขายทรัพย์สินอันประกอบไปด้วย โรงงานผลิตไฟฟ้า ท่าเรือและที่ดินอีกเป็นจำนวนมากทำให้พนักงานและสหภาพแรงงานมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ถึงจะมีค่ากล่าวอ้างว่ายอมตัดแขนตัดขาเพื่อรักษาชีวิตก็ตาม เช่น โรงงานผลิตไฟฟ้าซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการนำพลังงานไฟฟ้ามาใช้ในกระบวนการผลิตและโรงงานอุตสาหกรรมถ้าขายไปต้องไปซื้อพลังงานไฟฟ้าจากที่อื่นเข้ามา ต้นทุนจะสูงขึ้น หรือแม้แต่ท่าเรือขนถ่ายสินค้าทั้งสินค้าเหลวและสินค้าประเภทอื่น ๆ ก็ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการซื้อน้ำมันดิบและแก๊สเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตปิโตรเคมีตั้งแต่ต้นน้ำ

3) ทำลายระบบการบริหารวัฒนธรรมองค์กรและเอื้อประโยชน์ให้กับพวกพ้อง จากกรณีประกาศแต่งตั้งพนักงานขึ้นดำรงตำแหน่งโดยไม่ได้ผ่านระบบ ระเบียบวิธีการของการบริหารงานบุคคล โดยผู้บริหารแผน ดร.ทองฉัตร หงส์ลดารมภ์ และวชิรพันธุ์ พรหมประเสริฐ ซึ่งทางพนักงานและสหภาพแรงงานมองว่า ผู้บริหารทั้งสองท่านไม่ได้ดำเนินการตามกฎหมายระเบียบเงื่อนไขและกติกากองการบริหารงานบุคคล พนักงานจึงรวมตัวกันทักท้วงผู้บริหารทั้งสองคน ได้มีการแต่งตั้งบุคคลต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการบริหารงานของลูกหนี้และบริษัทในเครือเป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่เป็นไปตามระเบียบวิธีการของการบริหารงานบุคคลจึงทำให้ขวัญและกำลังใจของพนักงานเกิดวิกฤติศรัทธาต่อผู้บริหารแผน (เอกสารการร้องเรียน, 2546, หน้า 1)

4) ใช้งบประมาณในการบริหารมากเกินไปเกินความจำเป็น ผู้บริหารแผนเบิกค่าใช้จ่ายอันไม่จำเป็นต่อการดำเนินการค้าตามปกติของลูกหนี้และไม่เกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ โดยค่าใช้จ่ายดังกล่าวไม่ได้ระบุไว้ในแผนฟื้นฟูและไม่ได้ขออนุญาตจากเจ้าหนี้และจากศาลก่อนโดยมีค่าใช้จ่ายในการบริหารแผนปี พ.ศ. 2544 รวม 1,005 ล้านบาท ทั้งที่ในแผนระบุว่าสามารถใช้ได้ปีละเพียง 250 ล้านบาท

5) ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามแผน เช่น การกลั่นน้ำมัน โดยลดกำลังการผลิตต่ำกว่า 150,000 บาร์เรลต่อวัน ซึ่งเป็นปริมาณที่เหมาะสมตามประมาณการในแผนคงเหลือ 82,000 บาร์เรลต่อวัน ทำให้ลูกหนี้ไม่มีรายได้เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามแผน

2.2.3 ความขัดแย้งระหว่างพนักงานกับผู้บริหารแผน

สภาพแรงงานซึ่งเป็นตัวแทนของพนักงานร่วมกับพนักงานได้คำนึงถึงความมั่นคงในการทำงาน รวมไปถึงครอบครัวของพนักงานทุกคนด้วยเหตุผลว่าถ้าผู้บริหารใหม่เข้ามาจะมีการลดจำนวนพนักงานลง จึงทำให้พนักงานที่ถูกปลดออกได้รับความเดือดร้อนรวมถึงครอบครัวจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปกป้องสิทธิ์ของพนักงานผ่านทางกติการะเบียบและกฎหมายแรงงานรวมถึงการปกป้ององค์กรจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเรียกร้องต่อผู้บริหารประเทศ รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องขอให้เข้ามาช่วยเหลือบริษัทที่พีโอในขณะนั้นและยังเรียกร้องให้ผู้บริหารดำเนินการลงสัทยะบันในการเข้ามาบริหาร จนในที่สุดผู้บริหารแผนตัวแทนจากกระทรวงการคลัง นำโดย พลเอกมงคล อัมพรพิสิฏฐ์ และคณะหลังจากที่ได้รับ การแต่งตั้งและเข้ามาบริหารได้เข้ามาอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2546 ได้กำหนดนโยบายในการปฏิบัติออกมา 4 ประการ ได้แก่ 1) บริษัทจะต้องดำเนินกิจการต่อไปอย่างมั่นคง 2) พนักงานทั้ง 8000 คน ต้องไม่ตกงาน 3) เจ้าหนี้ต้องได้รับเงินคืน 4) ลูกหนี้ต้องได้รับความเป็นธรรม และหลังจากผู้บริหารดำเนินการลงสัทยะบันในการเข้ามาบริหารแล้ว ก็เข้ามาดำเนินการบริหารงานไปจนสามารถนำพาบริษัทออกจากแผนฟื้นฟูได้ สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างพนักงานกับผู้บริหารแผนตัวแทนจากกระทรวงการคลังก็สิ้นสุดลง

จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างเจ้าหนี้ ลูกหนี้ ผู้บริหารแผนฟื้นฟูตัวแทนจากเจ้าหนี้ ผู้บริหารแผนฟื้นฟูจากกระทรวงการคลัง และสภาพแรงงานบริษัทที่พีโอ ซึ่งพอที่สรุปได้ดังนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ เนื่องจากในการประชุมคณะกรรมการ เจ้าหนี้และลูกหนี้ โดยลูกหนี้อ้างว่าปัญหาการลดค่าเงินบาทที่เกิดขึ้นนั้นไม่ใช่ความผิดของลูกหนี้จึงขอให้ เจ้าหนี้ช่วยประวิงเวลาในการจ่ายหนี้ด้วย พร้อมทั้งช่วยลดดอกเบี้ยและเงินต้นให้ด้วยแต่เจ้าหนี้ไม่ยอมรับพร้อม ต้องการที่ขอหนี้ทั้งหมดคืน ลูกหนี้จึงหยุดพักการชำระหนี้ จึงนำไปสู่การฟ้องร้องเพื่อเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟู
2. ความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารแผนฟื้นฟูตัวแทนจากเจ้าหนี้กับลูกหนี้เนื่องจาก ลูกหนี้ต้องการที่จะเป็นผู้บริหารแผนเช่นเดียวกัน แต่ไม่ได้รับเลือกจากศาล จึงมีความผิดหวัง จึงจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารแผนที่มาจากเจ้าหนี้ และพบว่าผู้บริหารแผนดังกล่าวมีการทำผิดกฎหมาย ที่ว่าด้วยการบริหารแผนหลายประเด็นที่สำคัญคือ การบริหารแผนไม่เป็นไปตามแผนที่ระบุไว้ ทำให้ลูกหนี้เสีย ผลประโยชน์จากการบริหาร เช่น การผลิตสินค้าได้น้อยลงทำให้ไม่มีเงินไปจ่ายหนี้ที่ค้างค้างได้ทันตามกำหนด และการบริหารมีการใช้งบประมาณเกินกว่าแผนที่กำหนดไว้ และได้ไปร้องต่อศาลจึงมีคำสั่งให้ออกจากการ เป็นผู้บริหารแผน
3. ความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารแผนฟื้นฟูตัวแทนจากเจ้าหนี้ กับสภาพแรงงาน เนื่องจากทางสภาพแรงงานได้คำนึงถึงความมั่นคงของการทำงาน การปล่อยให้ผู้บริหารแผนฟื้นฟูตัวแทน จากเจ้าหนี้เข้ามาบริหารแล้วทำให้บริษัทขาดทุนขาดความเชื่อมั่นจากลูกค้า จึงไม่สามารถทำให้บริษัทเกิดความมั่นคงได้ รวมถึงการบริหารที่ไม่มีธรรมาภิบาลโดยเฉพาะการทุจริต จึงต้องฟ้องร้องให้ผู้บริหารแผน ดังกล่าวพ้นจากการเป็นผู้บริหารแผน

4. ความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารแผนฟื้นฟูตัวแทนจากกระทรวงการคลังกับลูกหนี้ ซึ่งลูกหนี้มีความปรารถนาแรงกล้าที่ต้องการนำบริษัทต่าง ๆ ทั้งหมดของตนเองที่ได้สร้างมา กลับคืนมายังตระกูลเลี้ยวไพรด์ตันอีกครั้ง โดยใช้กระบวนการทางศาล โดยมีการฟ้องร้องกันไปมาไม่ต่ำกว่า 50 คดี จนในที่สุดได้เจรจากัน โดยได้คำนึงถึงการบริหารขาดความเชื่อมั่นของลูกค้ายิ่งทำให้กิจการไม่มีความมั่นคงและกิจการก้าวหน้าไม่ได้ จึงตกลงกันถอนคดีที่มีอยู่ในศาลทั้งหมดออกแล้วเจรจายอมความกันทุกคดีและต่างบริษัทก็ดำเนินกิจการของตนเองต่อไป

5. ความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารแผนฟื้นฟูตัวแทนจากกระทรวงการคลังกับสหภาพแรงงาน หรือกับพนักงาน โดยภาพรวมแล้วจะเป็นเรื่องความมั่นคงในการประกอบอาชีพแรงงาน เรื่องค่าจ้าง และสวัสดิการซึ่งมีการเจรจากันและในที่สุดก็สามารถยอมรับเงื่อนไขที่ตกลงกัน

6. ความขัดแย้งระหว่างบริษัทที่พีไอกับภาคประชาชนรอบเขตประกอบการ ซึ่งโดยรวมแล้วจะเป็นเรื่องของกระบวนการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมและกระบวนการผลิต ทำให้เกิดมลพิษสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อประชาชนที่อยู่รอบเขตประกอบการที่พีไอ อันประกอบไปด้วย มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ และมลพิษเสียง

3. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งในการสะสมทุนของบริษัท ทีพีไอ จำกัด (มหาชน) โดยผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.1 ผลกระทบภายนอกบริษัท

จากการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมทำให้เกิดรายได้ประชากรในจังหวัดเพิ่มขึ้น แต่ก็ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของมลพิษสิ่งแวดล้อมตามมาเช่นกัน หลังจากมีการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมของบริษัท ทีพีไอ ก็มีการขัดแย้งในเรื่องมลพิษตลอดเวลา จากการก่อสร้างและการผลิตจึงทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน จนกลายมาเป็นความขัดแย้ง เกิดการรวมกลุ่มของประชาชนและผู้ได้รับผลกระทบทำการประท้วงบริษัท ทีพีไอ ทั้งกลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่ ผลกระทบที่เห็นเป็นรูปธรรมเป็นเรื่องมลพิษและระบบนิเวศน์ ทั้งนี้ ได้ดำเนินการสอบถามถึงผลกระทบของประชาชนที่อยู่รอบเขตประกอบการอุตสาหกรรมทีพีไอและบุคคลอื่น ๆ ได้สร้างผลกระทบต่อชาวบ้านมายาวนาน รุนแรงและต่อเนื่องทั้งสุขภาพทางจิตใจและร่างกายจากกระบวนการผลิตที่มีต่อเนื่องโดยไม่มีวันหยุด จึงทำให้เกิดผลกระทบกับความเป็นอยู่ของชาวบ้านอย่างมาก เช่น เรื่องควนดำ เสียงดัง แสงสว่างกลางคืนเหมือนกลางวัน กลิ่น ก่อความรำคาญทำให้นอนไม่หลับและเกรงว่าจะเป็นมลภาวะและมลพิษ รวมถึงการใช้น้ำตามธรรมชาติ โดยโรงงานอุตสาหกรรม แย่งน้ำตามธรรมชาติไปใช้ในกระบวนการผลิต จนชาวสวนไม่มีน้ำจะทำการเกษตรและวิถีชีวิตตามปกติได้ กระทั่งกับการทำประมงชายฝั่งไม่มีปลาให้จับ ปลาตายชายฝั่งทะเล ปัญหาการท้องเที่ยวชายทะเลมีคราบน้ำมัน เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ทำให้ประชาชนขาดรายได้หรือรายได้ลดลงและเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม

3.2 ผลกระทบภายในบริษัท

จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ทำให้บริษัทได้รับผลกระทบหลายประการโดยแบ่งออกได้ดังนี้

3.2.1 กระบวนการผลิต ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามแผน เช่น การกลั่นน้ำมัน โดยลดกำลังการผลิตต่ำกว่า 150,000 บาร์เรลต่อวัน ซึ่งเป็นปริมาณที่เหมาะสมตามประมาณการในแผน คงเหลือ 82,000 บาร์เรลต่อวัน ทำให้ไม่มีรายได้เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามแผน ทั้งนี้ได้รวมถึงการผลิตเม็ดพลาสติกด้วย

3.2.2 ความปลอดภัยจากการผลิตในช่วงที่มีความขัดแย้งกัน กำลังการผลิตชะลอตัวหรือลดลง เครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิตไม่ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและแก้ไขโอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุได้ตลอดเวลาในช่วงเวลานั้น

3.2.3 ความมั่นคงในอาชีพ นายวิจิต นิตยานนท์ กล่าวว่า ในช่วงที่มีการเรียกร้องและปกป้องบริษัทไม่ให้เกิดไปอยู่กับนายทุนต่างชาติอื่น พนักงานทุกคนได้ร่วมกันต่อสู้เพื่อความเป็นธรรม เพราะได้รับความเดือดร้อน

3.2.4 รายได้ เมื่อกระบวนการผลิตไม่เต็มกำลัง การผลิตสินค้าจากการผลิตก็น้อยลง ขายได้น้อยตามลำดับ บริษัทจึงมีรายได้ที่น้อยลง การนำเงินไปปรับปรุงกระบวนการผลิตหรือเพิ่มกำลังการผลิตจึงไม่สามารถทำได้

3.2.5 งบประมาณการแก้ไขปัญหา – กลิ่น - เขม่าควัน ฝุ่นถ่านหินในการแก้ไขปัญหาเรื่องมลพิษสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ในช่วงที่เกิดความขัดแย้งบริษัทไม่มีการแก้ไขปัญหาเหล่านี้เลย เนื่องจากงบประมาณที่ใช้ในการแก้ไขมีจำนวนมากในภาวะที่อยู่ในช่วงของการฟื้นฟูหาเงินมาใช้หนี้แก่เจ้าหนี้ จึงทำให้ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นบ่อยครั้ง

จากประเด็นต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดผลกระทบภายในบริษัทจนไม่สามารถดำเนินกิจการได้อย่างมั่นคงสมบูรณ์ และมาเกิดผลกระทบต่อบริษัท พนักงานและมลพิษสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนรอบเขตประกอบการอุตสาหกรรม จนสามารถที่จะดำเนินการสะสมทุนโดยวิธีการผลิตซ้ำได้ (Re – production) ได้จึงเกิดภาวะชะงักงันของการสะสมทุนซึ่งเนื่องมาจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

อภิปรายผล

ในการวิเคราะห์ขององค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการอธิบายเปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาและองค์ความรู้เดิมจากเนื้อหา ดังนี้

การวิเคราะห์เกี่ยวกับการสะสมทุนของธุรกิจครอบครัวและความขัดแย้งในการพัฒนาอุตสาหกรรมของภาคตะวันออก: กรณีศึกษาบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) ที่ได้มีองค์ความรู้อยู่ในวงวิชาการนั้นให้ความสำคัญในการวิเคราะห์ตามทฤษฎีแนว Marxist ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้นำเอาทฤษฎีการสะสมทุนแนวมาร์กซิสต์ได้กล่าวไว้ว่า กฎเกณฑ์ของระบบทุนนิยมมีสาระที่สำคัญ ซึ่งประกอบไปด้วย

การสะสมทุนเป็นหัวใจสำคัญของทุนนิยม ถ้าหากทุนไม่สามารถสร้างผลกำไรเพื่อนำมาลงทุนอีกในรอบต่อ ๆ ไปก็ย่อมเกิดการชะงักงัน ทุนนิยมก็จะเกิดขบเซาะหรืออาจถึงกับเกิดวิกฤติได้ ทั้งนี้ก็เพราะในระบบทุนนิยม ก่อนอื่นจะต้องมีทุนเงินตราก่อน และทุนเงินตราจะเปลี่ยนเป็นทุนการผลิต และทุนการผลิตก็จะเปลี่ยนเป็นทุนสินค้า ครั้นแล้วทุนสินค้านี้ก็จะเปลี่ยนเป็นเงินทุนอีกครั้ง ซึ่งการหมุนเวียนดังกล่าวนี้ก็จะมิพบาทก่อก่อให้เกิดการเพิ่มงอก (Valorization) ของทุนขึ้น

การหมุนรอบ (Turnover) ของทุนเป็นหัวใจสำคัญของระบบทุนนิยม การลงทุนใด ๆ ถ้าทุนที่ลงไปแล้วนั้นไม่หมุนกลับก็จะต้องเกิดวิกฤติเศรษฐกิจและจะมีทุนบางประเภทและบางกิจการมีการหมุนรอบที่เร็วกว่ากิจการอื่น

และแนวคิดของคาร์ล มากซ์ เรื่องความขัดแย้ง เชื่อว่าความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงเป็นของคู่กัน เป็นกฎพื้นฐานของชีวิต เป็นสภาพปกติของสังคม โดยความขัดแย้งเริ่มที่เศรษฐกิจซึ่งหลีกเลี่ยงได้ยาก แล้วจะนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมและเชื่อในการใช้ความขัดแย้งเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนสังคม การวิเคราะห์ของคาร์ล มากซ์ ใช้ความขัดแย้งเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สังคม โดยอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ

ซึ่งแนวมาร์กซิสต์ มีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงของทุกสังคมจะมีขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้นตอน โดยแต่ละขั้นจะมีวิธีการผลิต (Mode of Production) ที่เกิดจากความสัมพันธ์ของอำนาจของการผลิต (Forces of Production) ซึ่งได้แก่ การจัดการด้านแรงงาน ที่ดิน ทุน และเทคโนโลยีกับความสัมพันธ์ทางสังคมของการผลิต (Social relation of production) ซึ่งได้แก่ เจ้าของปัจจัยการผลิตและคนงานที่ทำหน้าที่ผลิต แต่ในระบบการผลิตแต่ละระบบจะมีความขัดแย้งระหว่างชนชั้นผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับผู้ใช้งานในการผลิต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ที่เป็นโครงสร้างส่วนกลางของสังคม (Substructure) และเมื่อโครงสร้างส่วนกลางมีการเปลี่ยนแปลง จะมีผลทำให้เกิดการผันแปร และเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างส่วนบนของสังคม (Super structure) ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคม เช่น รัฐบาล ครอบครัว การศึกษา ศาสนา และรวมถึงค่านิยม ทัศนคติ และบรรทัดฐานของสังคม

David Harvey ได้กล่าวถึง Accumulation by dispossession ว่าการสะสมทุนโดยการริบหรือแย่งเอาตามแนวของ มาร์กซีสต์ ซึ่งกลุ่มทุนเสรีนิยมใหม่ของชาติตะวันตกได้มีแนวคิดที่เป็นสมัยใหม่ที่ต้องดำเนินการเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการ เช่น บริษัทหรือที่ดินซึ่งจะใช้วิธีการเงินสมัยใหม่หรือธนาวัตัน (Financialization) การเงินสมัยใหม่เริ่มขึ้นโดยรัฐบาลเป็นผู้สร้างระบบการเงินขึ้นมาใหม่โดยเป็นศูนย์กลางในการควบคุมและดำเนินกิจกรรมเอง เช่น การเปิดให้มีหุ้น การซื้อขายหุ้น ซึ่งเป็นการทำลายโครงสร้างทรัพย์สินผ่านระบบทางการเงินทำให้เงินเพื่อสินทรัพย์ต่าง ๆ ไม่มีราคาหรือราคาถูก จากนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการควบรวมกิจการหรือซื้อกิจการนั้นหรือเข้าไปซื้อหุ้นส่วนมากและเข้าไปครอบครองกิจการ โดยอาศัยความจริงที่ว่าปริมาณของเงินที่ไหลในระบบ ระดับความต้องการเงิน และระดับของราคาถูกควบคุมโดยเจ้าของเงินหรือเจ้าของธนาคาร หัวใจของการสะสมทุนโดยการยึดหรือแย่งเอามาเป็นหลักการของการควบคุมปริมาณของเงินที่จะนำออกมาแล้วสามารถจัดการกับผลประโยชน์ที่จะได้รับมากน้อยเพียงไร

ในการสร้างธุรกิจหรือกลุ่มธุรกิจที่เกิดความแข็งแกร่งต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญหลายด้านเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการกลุ่มนี้ John Kenneth Galbraith เรียกว่า Techno structure ซึ่งหมายถึง กลุ่มหรือระดับของผู้บริหารที่ควบคุมการบริหารที่มีความเชี่ยวชาญทางเทคนิค, นักวิทยาศาสตร์ และวิศวกรที่จัดการและธุรกิจที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ เศรษฐกิจ และการต่างประเทศของรัฐหรือเอกชน

Galbraith, J. K. (1967, p. 1) กล่าวไว้ใน The Power Of The Techno structure ว่า Techno structure สมัยใหม่ เป็นกลุ่มของผู้เชี่ยวชาญสูงผ่านการฝึกอบรม ที่เรียกรวมกันว่าเป็นการผูกขาดของทักษะที่หายากและมีความรู้ ที่สำคัญ ในคณะกรรมการในสถานที่ของผู้บริหารและผู้ถือหุ้น การตัดสินใจสำหรับองค์กรขนาดใหญ่และเทคโนโลยีขั้นสูง Techno structure มีเป้าหมายของตนเองมุ่งสร้างคุณธรรมให้กับสังคม โดยมุ่งการแก้ปัญหาและประเมินผลข้อเสนอแนะในแง่ของนโยบายของบริษัท หรือผู้ที่ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของบริษัท ให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวร และในขณะที่รูปแบบเก่าของทุนนิยมสนับสนุนของกำไรสูงสุด

Galbraith พยายามหาคำตอบของคำถามว่า สิ่งที่ Techno structure พยายามที่จะทำและเป็นเป้าหมายที่ทำให้สอดคล้องกับสังคม ในการมองทั่วไป บริษัทนั้นมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ การทำกำไรสูงสุด ซึ่งขึ้นอยู่กับตลาดโดยตรงแทนที่จะมองไปที่การควบคุมราคาตลอดไปจนถึงการวางแผนที่ทำให้ตลาดอยู่ภายใต้การควบคุมตามเป้าหมายที่วางไว้

และในข้อค้นพบในวิทยานิพนธ์นี้พบว่า การสะสมทุนของตระกูลเลียวไพรตัน เริ่มมาจากชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเริ่มจากการเปิดร้านขายของโช้วห่วย จนกลายมาเป็นโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมีที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งนับได้ว่าเป็นการทำลายและทำลายในการปฏิวัติอุตสาหกรรมใหม่ประเทศไทยในช่วงนั้น และช่วงแรกการบริหารจัดการเป็นไปตามประเพณีของชาวจีนแบบ “แบบกงสี”

ในการพัฒนาธุรกิจของครอบครัวใช้แนวคิดตามทฤษฎี การสะสมทุน และการหมุนรอบของทุน แนวมาร์กซิสต์ โดยเริ่มจากทุนการค้า ทุนการเงิน และทุนอุตสาหกรรม โดยให้ทุนมีการหมุนรอบตามหลักการค่า ส่วนทุนส่วนเกินที่เกิดขึ้น ก็นำไปลงทุนต่อเข้าไปหมุนเวียนหลาย ๆ รอบ เป็นการขยายธุรกิจให้เจริญเติบโตขึ้น

ซึ่ง พร เลี้ยวไพรัตน์ ได้มีการวางแผนขยายธุรกิจซึ่งต้องใช้นักที่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนา อุตสาหกรรม โดยให้คนในครอบครัว (บุตร) ส่งไปศึกษาต่างประเทศตามความนิยมและความต้องการของ นักธุรกิจจีนในสมัยนั้น เพื่อหวังจะให้บุตรหลานนำความรู้สมัยใหม่จากต่างประเทศมาใช้ในบริษัท โดยให้ บุตรเรียนในสาขาต่างกัน เช่น บัญชี วิศวกรรม ปีโตรเคมี เพื่อหวังว่าเมื่อสำเร็จมาแล้วจะได้เข้ามาขยาย กิจการของบริษัทได้ ทั้งนี้ยังได้ดำเนินการเชิญผู้ที่มีความรู้ความสามารถในหลาย ๆ ด้านมาเป็นที่ปรึกษาทั้ง หน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวมถึงผู้ร่วมทุนเพื่อมาเสริมส่วนต่างที่บริษัทยังไม่มีหรือมีน้อย กลุ่มคนเหล่านี้ เรียกว่า Techno structure มาขับเคลื่อนธุรกิจของครอบครัวในกลุ่มเลี้ยวไพรัตน์ ถึงแม้ techno structure เหล่านี้จะเกษียณการทำงานไปแล้วตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ ยังให้ทำงานต่อ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้รุ่นสู่รุ่นต่อไป

ในการขยายธุรกิจของตระกูลเลี้ยวไพรัตน์ นอกจากการนำเงินส่วนเกินหรือกำไรจากธุรกิจอื่น ๆ มาขยายธุรกิจใหม่ แล้วยังดำเนินการกู้เงินจากแหล่งเงินทุนอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งภายในประเทศและ ต่างประเทศ ในช่วงที่มีการเปิดการค้าเสรี รวมถึงเสรีของการเงินการคลัง ในสมัยรัฐบาล นายอานันท์ ปันยารชุน ในปี 2534 – 2535 จึงเป็นการเปิดโอกาสให้บริษัทที่เป็นธุรกิจครอบครัวได้มีเงินทุน เข้ามาลงทุนและขยาย กิจการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อากิรา ซูเอฮิโร ว่าการลงทุนขยายกิจการของธุรกิจครอบครัวไทยนั้น เติบโต ได้ด้วยการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนอื่น ๆ หรือใช้วิธีการร่วมทุน และเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ซึ่งต่างกับ การขยายธุรกิจที่ไม่ใช่ธุรกิจครอบครัวโดยเฉพาะในต่างประเทศ โดยจะใช้หลักการแนวมาร์กซิสต์ คือ ใช้เงิน ส่วนเกินจากการทำธุรกิจมาดำเนินการ ซึ่งถ้าไม่มีทุนข้ามชาติการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยให้เจริญรุ่งเรืองได้นั้น ต้องใช้เวลานาน

ในช่วงนายอานันท์ ปันยารชุน ได้เปิดเสรีทุกอย่าง เพราะเชื่อมั่นว่าการค้าเสรีจะทำให้ประเทศไทย เจริญอย่างรวดเร็ว และเมื่อเปิดเสรีทางการเงิน เงินทุนจากต่างประเทศที่รั่วไหลจะหลั่งไหลเข้ามาลงทุน ในประเทศ ทุกอุตสาหกรรมและการบริการเปิดมากขึ้น ธุรกิจเจริญรุ่งเรืองสถาบันทางการเงินขยายสาขา เพิ่มขึ้นทั่วประเทศ เพื่อให้การทำธุรกรรมทางการเงินให้ทันกับโลกาภิวัตน์ เมื่อเงินจากนอกประเทศเข้ามาฝาก เป็นจำนวนมาก ธนาคารจึงต้องปล่อยเงินกู้ให้กับกลุ่มต่าง ๆ ง่ายขึ้น เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างเข้าเป้าหมายแผนการ ทำลายของต่างชาติก็เริ่มขึ้นด้วยการโจมตีค่าเงินบาทในรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ในปี พ.ศ. 2540 รวมถึงการถอนเงินฝากกลับประเทศ ขายทิ้งตลาดหุ้น แล้วหันไปลงทุนกับประเทศที่ด้อย พัฒนาหรือกำลังพัฒนาต่อไปในรูปแบบที่คล้ายกันและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และด้วยเหตุนี้ทำให้บริษัท ทีพีไอ ซึ่งมีการกู้เงินจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนเป็นจำนวนมาก จึงได้รับผลกระทบจากอัตราแลกเปลี่ยนเงิน จนวนนำไปสู่การเข้าแผนฟื้นฟู และความขัดแย้งในการแย่งอำนาจในการบริหารแผนฟื้นฟู และการเปิดเสรี ทางการค้าและการเงินครั้งนี้ ทำให้บริษัททีพีไอได้รับผลกระทบทางด้านการค้า ซึ่งขณะที่มีการผลิตปีโตรเคมี

เพียงรายเดียวในประเทศและรายเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในขณะนั้น และการเปิดเสรีเริ่มมีคู่แข่งจากต่างประเทศเข้ามาเป็นจำนวนมากทำให้แผนการขายไม่เป็นไปตามต้องการ ซึ่งรัฐไม่ได้มีมาตรการการปกป้องกลุ่มทุนธุรกิจของไทย ซึ่งแย้งกับ อากิรา ซูเฮอิโร กล่าวว่ารัฐไทยได้มีมาตรการ การปกป้องกลุ่มทุนธุรกิจของไทย

จะเห็นได้ว่าการขยายตัวของบริษัททีพีไอในการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมโดยอาศัยทุนและเทคโนโลยีจากต่างชาติ ทำให้บริษัทต้องพึ่งพาต่างชาติมากขึ้น และบริษัทข้ามชาติที่บริษัททีพีไอ ไปกู้เงินมา สามารถกำหนดและสร้างเงื่อนไขเพื่อเอาเปรียบได้มากยิ่งขึ้นจากกรณีเกิดวิกฤตลดค่าเงินบาท ทำให้บริษัท ทีพีไอขาดทุนอัตรากาแลงเปลี่ยนเงินเกือบ 100% เจ้าหน้าที่ทั้งหมดถือโอกาสขอเงินกู้คืนจนทำให้ทีพีไอต้องเข้าแผนฟื้นฟูและเสียชีวิตสิ้นไปในที่สุด สอดคล้องกับทฤษฎีของ David Harvey โดยใช้วิธีการทางการเงินสมัยใหม่เปิดให้กู้ ถึงเวลาเรียกคืนไม่มีจ่ายจึงดำเนินการเข้าไปแทรกแซงโดยการเปลี่ยนหนี้เป็นทุนหรือซื้อหุ้นแล้วเข้าไปครอบครองทรัพย์สินหรือกิจการนั้น

ในขณะที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมเกิดความขัดแย้งกับชุมชนในเรื่องของสิ่งแวดล้อม ซึ่งประชาชนมองว่าโรงงานทีพีไอทำการก่อสร้าง กระบวนการผลิต ระบบการขนส่งและอื่น ๆ ทำให้เกิดมลพิษ เช่น มลพิษทางอากาศ ฝุ่นละอองจากถ่านหิน กลิ่นเหม็น มลพิษทางน้ำ โดยเฉพาะน้ำทิ้งหลังจากใช้ในการผลิตน้ำใต้ดิน การแย่งน้ำระหว่างโรงงานกับชุมชนเกษตรกรรม มลพิษทางเสียง เสียงดัง จะเกิดในช่วงการซ่อมแซมและการสร้างโรงงานใหม่เพิ่มเติม จากเหตุการณ์เหล่านี้ประชาชนรอบโรงงานได้รับผลกระทบในเรื่องสุขภาพอนามัยเกิดโรคต่าง ๆ การสัญจรไม่สะดวกจึงเกิดการประท้วงขึ้นของประชาชนซึ่งทำให้เกิดภาพที่ไม่ดีแก่บริษัทซึ่งทางบริษัททีพีไอได้ดำเนินการเข้าไปช่วยเหลือตามความเหมาะสมและดำเนินการป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น (ฉิรวุฒิ ช้างเยาว์, 2560, สัมภาษณ์)

ในการแก้ปัญหาของบริษัทเป็นการแก้ปัญหาในเรื่องภาพลักษณ์ขององค์กร โดยมีแนวทางไม่ให้เกิดการประท้วง เช่น รับผิดชอบต่อสถานของแกนนำประท้วงเข้าทำงาน จึงเลิกประท้วง เข้าไปประมูลงานของบริษัทได้เลิกประท้วง ขายที่ดินให้กับโรงงานได้ เลิกประท้วง และเลิกประท้วงเพราะแกนนำการประท้วงได้รับผลประโยชน์จากบริษัท จึงเลิกจากการเป็นแกนนำ กระบวนการตรวจสอบของภาคประชาชนจึงไม่มี ทำให้เกิดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์มากขึ้น สะท้อนถึงความล้มเหลวของการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นการพัฒนาที่ขาดความสมดุล ทำให้ชุมชนและท้องถิ่นล่มสลาย ทำให้เกิดมลพิษขึ้นเป็นจำนวนมากจากการพัฒนาอุตสาหกรรม เพราะความไม่มีธรรมาภิบาลของเจ้าของกิจการและถ้าพิจารณาอีกด้านหนึ่งจะพบว่า การที่บริษัททีพีไอได้เข้ามาสร้างโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่กว่าหกพันไร่ทำให้เกิดประโยชน์กับพื้นที่และท้องถิ่นเป็นจำนวนมากเช่นกัน ซึ่งได้แก่ เกิดการจ้างงานคนในท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก ภาษีจากการผลิตภาษีโรงเรือน เกิดธุรกิจต่าง ๆ ตามมาจำนวนมาก เช่น ร้านค้า บ้านเช่า ฯลฯ จึงทำให้ผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างชุมชนกับโรงงานอุตสาหกรรม

ทั้งนี้ยังมีความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างนายจ้างหรือเจ้าของกิจการกับลูกจ้างหรือผู้ใช้แรงงานในการผลิต ที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง ซึ่งเป็นเจ้าของกิจการทั้งเรื่องเวลาการทำงานและสวัสดิการอื่น ๆ

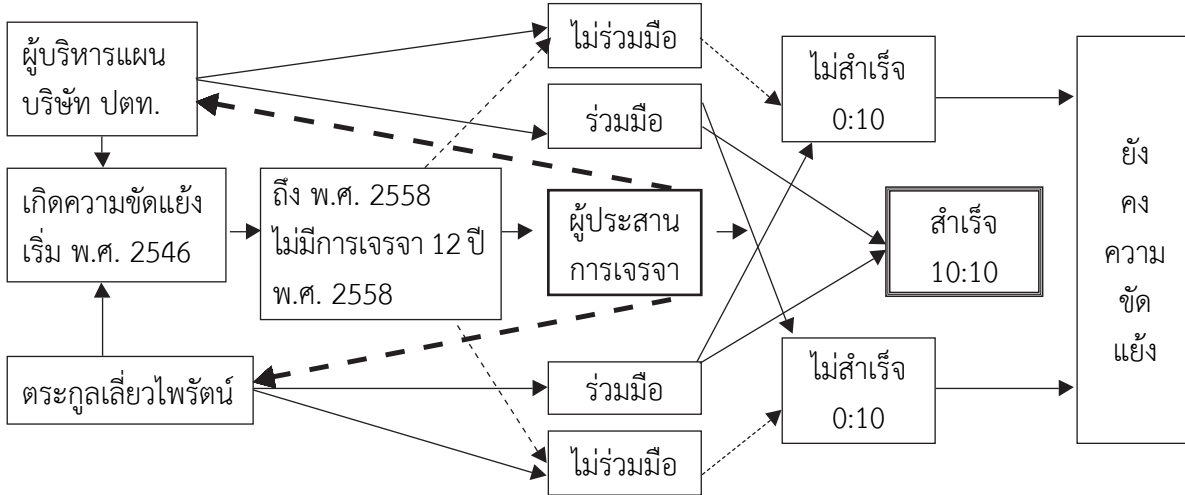

ที่ลูกจ้างพึงจะได้รับ จนนำไปสู่ความขัดแย้ง เกิดการประท้วงนายจ้างและมีการตั้งสหภาพแรงงานขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของแรงงานทั้งบริษัทในการยื่นข้อเรียกร้องให้นายจ้างปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานและให้มีสวัสดิการที่นอกเหนือจากกฎหมายกำหนดตามความเหมาะสมและตามผลประกอบการของบริษัท จะเห็นว่าหลังจากมีการปฏิวัติอุตสาหกรรม โดยการนำเครื่องจักรเข้ามาทำงานแทนคน การชูดรีดแรงงานของระบบทุนนิยมยังดำรงคงอยู่แต่ก็ต้องพบกับปัญหาจากแรงงานอยู่ตลอดเวลา กลุ่มนายทุนก็หาทางแก้ปัญหาเหล่านี้ เพื่อไม่ให้เกิดการผลิตในระบบทุนนิยมล่มสลาย จึงจำเป็นต้องตั้งกติกากฎและการเจรจากับสหภาพแรงงานและเพื่อให้ระบบการชูดรีด กตขี้ยังคงอยู่ การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับจากการผลิตระหว่างนายทุนอุตสาหกรรมและผู้ใช้แรงงานยังไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร สภาพความเป็นอยู่ของแรงงานยังต้องลำบากในความเป็นอยู่ สวัสดิการต่าง ๆ ยังไม่ได้มาตรฐานตามกฎหมายจึงต้องมีการก่อตั้งสหภาพแรงงานขึ้นเพื่อช่วยดูแลแรงงานโดยการเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ให้กับแรงงาน

เมื่อมีการเรียกร้องสิทธิทางสวัสดิการของแรงงานมีมากเกินไปที่กลุ่มทุนจะให้ได้ หรือกลุ่มทุนมีกำไรคงเหลือน้อยเกินกว่าที่จะยอมรับได้ ทุนนิยมเหล่านี้จึงคิดหาวิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้ เช่น การใช้เทคโนโลยีใหม่ประเภทเครื่องจักร มาทำงานแทนคน หรือย้ายฐานการผลิตไปที่อื่น ไปชูดรีดและกตขี้แรงงานที่อื่นต่อไปอย่างไม่มีสิ้นสุด

หลังจากที่บริษัทในกลุ่มรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังถือหุ้น เช่น ปตท ธนาคารกรุงไทยได้ดำเนินการเข้าไปซื้อหุ้นที่พีไอ เพื่อดูดกลืนทุนนั้น เป็นการสะสมทุนรูปแบบการกระจายทุนเข้าไปยังทุนอื่น (takeover) ตามแนวทางการขยายตัวของทุน และเข้ามาบริหารจัดการ ส่วนความขัดแย้งในการแย่งอำนาจการบริหารนั้นระหว่างเจ้าของกิจการเดิมกับผู้บริหารแผนได้ดำเนินไปตามแนวทางของกฎหมาย แต่การแก้ปัญหาของบริษัทที่พีไอซึ่งใช้กฎหมายเข้ามาต่อสู้กันนานกว่า 10 ปี จบลงโดยไม่ต้องใช้กฎหมาย ซึ่งใช้การเจรจากันแบ่งปันผลประโยชน์เท่าเทียมกัน ความขัดแย้งทั้งหมดจึงจบสิ้นไป

การแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้โครงสร้างทฤษฎีเกมมาประยุกต์

ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีเกม ของ McCain, Roger (2004)

การประเมินความเสี่ยงของการต่อสู้ในชั้นศาล

(ความเสี่ยง)

มาก	7	8	9
ปานกลาง	4	5	6
น้อย	1	2	3

น้อย   ปานกลาง   มาก   (ความรุนแรง)

มีหัวข้อที่จะนำมาประเมินมีดังนี้

1. ผู้คดีในชั้นศาลแล้วผลที่ออกมาแพ้หรือชนะ
2. ถ้าแพ้หรือชนะคดี จะมีผลอย่างไรบ้าง
3. ผลกระทบที่จะได้รับรุนแรงระดับใด
4. ระยะเวลาในการสู้คดีมีผลอย่างไร
5. ความเชื่อมั่นของลูกค้าที่มีต่อบริษัท
6. โอกาสในการบริหารจัดการและพัฒนาองค์กร

โดยประเมินรายชื่อทั้งแนวความเสี่ยงและความรุนแรง มีคะแนนตามตาราง 1-9 และเอาคะแนนรวมของการประเมินทุกข้อรวมกันหารด้วยจำนวนข้อ ถ้ามีคะแนน 1 - 3 โอกาสเสี่ยงน้อย 4 - 6 ความเสี่ยงปานกลาง 7 - 9 ความเสี่ยงสูง

จากการประเมินทางด้านบริษัทที่พีไอหรือตระกูลเลียวไพร์ตัน ซึ่งจากที่ผ่านมาได้มีการฟ้องร้องผู้บริหารแผนของบริษัทที่พีไอ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา จนถึงปี พ.ศ. 2558 โดยผ่านกระบวนการทางทนายความของบริษัทและว่าจ้างทนายความมาดำเนินการ ซึ่งบางครั้งมีความมิอายุความยาวนานและมีแนวโน้มว่าคดีจะยืดเยื้อ ทั้งนี้ยังสร้างความเสียหายให้กับบริษัทตระกูลเลียวไพร์ตัน ขาดเงินลงทุนและหมุนเวียน รวมถึงความเชื่อมั่นในตลาดหลักทรัพย์และคู่ค้าจะลดลง รวมถึงคดีอื่น ๆ ในรูปแบบเดียวกัน จึงจำเป็นที่จะต้องเข้าเจรจาขอความ

การเข้าสู่การเมือง ประชัช เลียวไพร์ตัน ได้รับการแต่งตั้ง ให้เป็นเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และเป็นวุฒิสมาชิก เพื่อเข้าไปดูแลด้านนโยบายของรัฐ ทั้งนี้ยังได้เข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองหลังจาก ประชัช เลียวไพร์ตัน สูญเสียอำนาจการบริหารที่พีไอไปจึงได้มีแนวคิดที่จะตั้งพรรคการเมืองขึ้นมา โดยหวังว่าการเป็นนักการเมืองมีโอกาสที่จะใช้แนวทางหรือวิธีการการเมืองผ่านหรือไม่ผ่านทางตัวแทนหรือผู้แทนราษฎร เพื่อสร้างนโยบายของรัฐให้เอื้อต่อการบริหารจัดการโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ป้องกันการยึดครองจากต่างชาติ เช่น กฎหมายการฟื้นฟูกิจการที่ต้องให้ลูกหนี้มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการ เป็นต้น โดยการเข้าร่วมกับพรรคการเมืองต่าง ๆ แต่ไม่ประสบความสำเร็จจึงถอยออกจากการเมือง (แม่บุญ คุณวิชัย, 2550, หน้า 11)

การเปรียบเทียบและวิเคราะห์การสะสมทุนนิยมครอบครัวยุคใหม่กับทุนที่ไม่ใช่ทุนนิยมครอบครัวยุคใหม่ พบว่าการสะสมทุน มีความแตกต่างในบางประเด็น บริษัทที่เป็นทุนครอบครัวไทยดำรงอยู่ได้หรืออยู่ไม่ได้จากบริบทของธุรกิจครอบครัวไทยสะท้อนให้เห็นว่า ภาวะเศรษฐกิจและการเมืองไม่ใช่ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตของธุรกิจ ครอบครัวธุรกิจครอบครัวที่มีผลการดำเนินงานที่เติบโตที่ผ่านมา แม้ว่าเศรษฐกิจจะซบเซา และมีความไม่แน่นอนทางการเมือง แต่ปัจจัยที่กระทบต่อการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญยิ่งกว่า นั่นคือการขาดแผนสืบทอดกิจการเชิงกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงการทำธุรกิจในปัจจุบันและอนาคตเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้ธุรกิจไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของความสำเร็จที่ยั่งยืนได้ การวางแผนสืบทอดกิจการที่รองรับการเจริญเติบโตขององค์กรในระยะยาว ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการอยู่รอดของกิจการ

การใช้เทคโนโลยีปัจจุบัน เทคโนโลยีถือเป็นหนึ่งในความสำคัญที่เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนธุรกิจไม่เว้นแม้กระทั่งธุรกิจครอบครัว การปรับตัวของธุรกิจครอบครัวให้ทันกับเทคโนโลยี เป็นประเด็นที่ถกเถียงกันระหว่างคนสองรุ่น ด้วยความเข้าใจและแนวคิดที่แตกต่างกัน โดยทายาทธุรกิจมักประสบปัญหาในการโน้มน้าวให้คนรุ่นก่อนหันมาให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีมาขับเคลื่อนองค์กร และจากบริษัทไพร์ชวอเตอร์เฮาส์คูเปอร์ได้ทำการสำรวจธุรกิจครอบครัว พบว่า มีธุรกิจครอบครัวเพียง 12% เท่านั้น ที่สามารถยืนยันหยุดสืบทอดกิจการต่อเนื่องไปได้จนถึงรุ่นที่ 3 ขณะที่มีเพียง 3% เท่านั้นที่สามารถส่งต่อกิจการไปสู่รุ่นที่ 4 ได้ และมีบางครอบครัวเลือกที่จะขายทอดกิจการ เพราะไม่สามารถถ่ายโอนกิจการไปสู่รุ่นต่อไปได้สำเร็จ (World Health Organization, 1998, pp. 4-7) จากผลการศึกษาการสะสมทุนธุรกิจครอบครัวตระกูลเลียวไพร์ตัน พอที่จะสรุปได้ว่า การสะสมทุนให้ประสบผลสำเร็จและก้าวหน้าได้นั้น ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ เช่น

การบริหารจัดการที่เป็นสากลใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยทั่วโลกยอมรับ ต้องบริหารจัดการให้เกิดการหมุนเวียนของทุนให้ครบทั้งสามทุนประกอบไปด้วยทุนการค้า ทุนการเงิน และทุนอุตสาหกรรม มี Techno structure ผู้เชี่ยวชาญที่มีองค์ความรู้และความสามารถในด้านต่าง ๆ เข้ามาช่วยบริหารจัดการ การมีความใกล้ชิดและมีสัมพันธ์อันดีกับผู้มีอำนาจทั้งของภาครัฐและเอกชนเป็นเกราะป้องกันและสนับสนุนยังทำให้เกิดความสะดวกรวมยิ่งขึ้น ทั้งนี้ต้องมีงบประมาณเพียงพอในการลงทุน ไม่ต้องกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนอื่น ๆ โดยในการลงทุนนั้นต้องไม่มีผลกระทบในด้านมลพิษชีวอนามัยสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ และในการสืบทอดธุรกิจจากรุ่นสู่รุ่นต้องมียุทธศาสตร์การสืบทอดอำนาจอย่างดีและชัดเจน

อย่างไรก็ตาม ธุรกิจครอบครัวไทย ยังเป็นฟันเฟืองหลักที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก ถึงแม้ว่าธุรกิจครอบครัวอาจล่มสลายไป จากการบริหารจัดการหรืออื่น ๆ แต่จะมีธุรกิจครอบครัวใหม่อื่นเข้ามาทดแทนตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากทำการวิจัยเรื่องการสะสมทุนของเครือธุรกิจครอบครัวและความขัดแย้ง ในการพัฒนาอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก: กรณีศึกษาบริษัททีพีไอ จำกัด (มหาชน) แล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรที่จะศึกษาการสะสมทุนของธุรกิจครอบครัวอื่น ๆ ที่มีการเจริญเติบโตในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น

รายการอ้างอิง

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และคณะ. (2553). *รายงานสถานการณ์มลพิษในเขตมาบตาพุดและศักยภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหา*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (เอกสารสำเนา).

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และคณะ. (2555). *การปฏิบัติการวิจัยทางสังคม*. จันทบุรี: โครงการผลิตตำราสาขา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2558). *รายงานงบการเงินของบริษัทไออาร์พีซีที่นำส่งตลาดหลักทรัพย์*. กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.

ไตรรงค์ สุวรรณคีรี. (2557). *การบรรยายพิเศษนักศึกษาปริญญาโท*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้า.

ถิรวิฑูมิ ช่างเยาว์. (2560, 26 มิถุนายน). *อดีตพนักงานบริษัททีพีไอ*. สัมภาษณ์.

บริษัท ทีพีไอ. (2542). *ประวัติบริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทยจำกัด (มหาชน)*. กรุงเทพฯ: ทีพีไอ.

บริษัท ทีพีไอ. (2554). *ประวัติบริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทยจำกัด (มหาชน)*. กรุงเทพฯ: ทีพีไอ.

- เมธี เอี่ยมวรธา. (2542). *ว่าด้วยทุน เล่ม 1, 2*. (หนังสือแปล). กรุงเทพฯ: อีรทรรศน์.
- แม่บุญ คุณวิชัย. (2550). *ปรัชญา เลี้ยวไฟร์ตัน บุคคลนี้ไม่ธรรมดา*. กรุงเทพฯ: House & home.
- ไว จามรมาน และสุรชัย ธรรมทวีริกุล. (2529). *การสะสมทุนและการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2526). ชายฝั่งทะเลตะวันออก: โอกาสใหม่สำหรับอุตสาหกรรม. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 20(3), 11-16.
- เอกสารการร้องเรียน. (2546). *หนังสือการร้องเรียนของคณะผู้บริหารระดับผู้จัดการแผนก*. กรุงเทพฯ: ทีพีไอ.
- Rajeswary, A. B. (2006). *The Rise of the Corporate Economy in Southeast Asia*. Abingdon, UK: Routledge.
- Galbraith, J. K. (1967). *The power of the technostructure*. Boston: Houghton Mifflin.
- Gottheil, F. M. (1966). *Marx's Ec predictions*. Evanston, UK: Northwestern University.
- Harvey, D. (2003). *The New Imperialism*. New York: Oxford University. Press Inc.
- Kenneth, G, J. (1967). The Power Of The techno structure. Retrieved August 9, 2018, from <http://www.economic theories.org/2008/08/galbraith-power-of-technostructure>
- McCain, R. (2004). Game Theory: Non - technical Introduction to the Analysis of Strategy. *Eastern Economic Journal*, 39(2).
- Shankar, M. C., & Astrakham, J. H. (1996). Myths and realities: Family Businesses contribution to the U.S. economy – A Framework for assessing family business Statistics. *Family Business Review*, 9(2), 107-123.
- World Health Organization. (1998). *Report of the international Conference on Primary Health*. Retrieved August 9, 2018, from www.pwc.com/fambissurvey

